

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

ABONAMENTUL :

în România un an 10 lei
" " " sease luni " " " 6 "
" " " " " " " " " 12 "
" " " " " " " " " " " 7 "

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Bulevardul Ferdinand, 55. — București

POLITICĂ, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

DIRECTOR :

RĂDULESCU-MOTRU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

UN NUMAR :

25 Bani

Se găsește cu numărul la principalele
librării și la depozitarii de ziare
din țară

Prețul anunțurilor pe ultima pagină
1/2 pagină : 10 lei.

No. 4.

DUMINICĂ 3 MAI 1909

Vol. 6.

SUMARUL

NOUȚĂȚI:

Sentimentul în politică. — Viitorul Congres de psihologie dela Geneva. — Revista revistelor.

CHESTIUNI ACTUALE:

C. RĂDULESCU-MOTRU. *Din originalitățile vieții noastre politice.*

ȘTIINȚE SOCIALE:

FANY FEMERIC. *Femeile noi.*

CRITICA LITERARĂ:

EUGEN PORN. *Thomas Carlyle, filosoful eroilor.*

LITERATURĂ:

THOMAS CARLYLE. *Tăcerea.*

ION CHIRU-NANOV. *Hanul dela păr.*

NOTE ȘI DISCUȚIUNI:

G. ASLAN. *Atitudinea ironică în viață.*

ȘT. NEGULESCU. *Afacerea cărților de citire oficiale.*

A. ȘT. G. *Examenele de capacitate pentru numirea profesoarelor la școlile secundare de fete.*

NOUȚĂȚI

Sentimentul în politică.

Revista germană *Morgen* din 29 Aprilie a c. istorisește un episod din timpul congresului ținut la Berlin după războiul ruso-româno-turc, care merită un moment de atenție.

În sedința ultimă a congresului din Berlin, Conte Schuwaloff, unul dintre reprezentanții Rusiei, făcând o propunere care surprinse pe toți ceilalți membri ai congresului. În cuvinte mișcătoare și cu lacrimile în ochi, contele Schuwaloff propuse că teronul pasului dela Șipca (astăzi în posesiunea Bulgariei), unde avură loc îngrozitoarele măceluri, în timpul ultimului război, să fie declarat de aci înainte ca neutru. Cu chipul

acesta, zise contele, vom asigura în contra bubuiturilor de tun și de pușcă liniștea neturbată a acelor eroi cari au căzut cu vitejie în acel loc, și care sunt tot acolo îngropați.

Membrii congresului nu putură să-și stăpânească mirarea față de o propunere așa de sentimentală. Principele de Bismark, care însă nu voia să mai prelungească sedințele congresului, și care eră de sigur mai prevăzător decât ceilalți în ale politicii, fără a ține seamă de obiecțiuni, făcând să se înregistreze numai decât propunerea contelui Schuwaloff în Protocolul congresului. Și acolo doarme neturbată această propunere și acum. Cât despre liniștea eroilor dela Șipca, ei sunt D-zeu să-i ierte, veșnic expuși să audă bubuiturile armelor de foc ale armatei bulgare de câte ori este manevră prin apropiere. Ofițeri ruși, și ei chiar, când azistă la manevre, nu mai puțin fac un zgomot infernal cu ciocnirea sticlelor de vutcă și șampanie pe terenul păstrat neutru în adins.

Carn așa se uită totdeauna sentimentele în politică.

* * *

Viitorul Congres de psihologie dela Geneva.

Al VI-lea congres de psihologie va avea loc anul acesta, între 3-7 August, la Geneva. Temele supuse discuțiunii sunt :

A. Cestiuni generale. 1) *Sentimentele* (Raportori O. Külpe (și P. Sollier); 2) *subconștientul* (Raportori M. Dessoir, P. Janet și Morton Prince); 3) *măsurarea atențiunii* (Raportori L. Patrizi și Th. Ziehen); 4) *psihologia fenomenelor religioase* (Raportori Höfding și J. Leuba).

B. Cestiuni speciale. 1) *Clasificatiunea psiho-pedagogică a școlărilor întârziați*. (Raportori O. Decroly, G. C. Ferrari, D-r Th. Heller, L. Witmer); 2) *metodologia psihologiei pedagogice* (Raportor D-șoara Joteyco); 3) *Tropismele* (Raportori G. Bohn, Fr. Darwin, H. S. Jennings și J. Loeb), 4) *orientațiunea în depărături* (Raportor A. Thanziès); 5) *percepțiunea pozițiunilor și mișcărilor corpului nostru și a membrilor noastre* (Raportor B. Bourdon).

În afară de acestea, acest congres va discuta și chestiunea unificatiunii terminologiei psihologice, un subiect de mare importanță pentru înaintarea științei sufletului. Vor fi expuse instrumentele de experimentare, și se vor face și orice alte comunicări pe care le vor voi membrii congresului.

Pentru ori și ce informațiuni doritorii de a participa la congres se pot adresă d-lui Ed. Claparède, secretar general al congresului, *avenue de Champel, 11, Genève.*

* * *

În *Annales scientifiques de l'Université de Iassy* Tome V fascicula 3-a, prof. Dr. Hurmuzescu publică o notă interesantă asupra «electrometrelor și electroscopelor de compensație», iar în colaborație cu d-l N. Patriciu o altă notă asupra «radioactivității unor ape minerale din România». Fascicula 4-a, din acelaș volum, cuprinde de asemenea articole interesante, semnate de către V. C. Buțureanu, Dr. T. Nicolau, Hélène Lupu, D. Cădere, A. Burada, etc.

În *Dunărea de jos* Aprilie 1909, d-l C. Graur face câteva observații și propuneri cari merită să fie cunoscute și cititorilor noștri. Vorbind de orașul Galați, orașul în care apare revista, d-sa zice: «Orașul Galați e unul din cele mai ciudate, sau, ca să revenim la cuvântul poetului, e unul din cele mai «cumplite»; i s'a dăruit o bibliotecă admirabilă, cu care s'ar fi și Parisul (vă rog s'o credeți!)—dar n'are local pentru dânsa. «Ce așteaptă domnii cari se plâng de plictiseală și se jaluiesc că n'au ce face? Orașul Galați are școli, dar n'are localuri. «Statul nu vrea sau nu poate să le dea. Foarte bine! Dar ce «așteaptă... vezi mai sus. Dar iată ceva mai prozaic: orașul «Galați este o insulă, înconjurată de Dunăre, Prut, Siret, Brațuș; dar n'are o baie cum se cade!»

După aceste observațiuni, vine ca îndreptare propunerea; «Din cele zise până aci soluția mea iese clară și lămurită: *Dunărea de jos* trebuie să înființeze o societate, în care să înscrie—procedând energic, aproape cu sila—tot ce este om de treabă în oraș și județ. *La fiecare șase luni membrii să fie datori a arăta în scris ce inițiative au luat, fiecare în parte, și la ce rezultate au ajuns.* În felul acesta va fi emulația absolut necesară și, de unde azi nimeni nu-și inchipue c'a făcut ceva dacă n'a făcut vr'un lucru mare, atunci *obligația de a se prezenta cu ceva, va face pe fiecare în parte să caute și să găsească mijlocul de a realiza un lucru cât de mic, numai să aibă ceva făcut.* Și toate aceste lucruri mici la un loc vor da rezultate mari».

D-l C. Graur însă are grija să adauge:

«N'am naivitatea să cred că propunerea mea va fi primită altfel decât... în principiu. Dacă ar fi însă, ar avea o influență enormă și asupra vieții noastre sociale».

În acelaș număr din *Dunărea de jos* note interesante asupra poezii feminine, scrise de C. Z. Buzdugan.

În *Viața nouă*, 15 Aprilie, d-l Ovid Densușianu începe un studiu asupra poetului englez A. C. Swinburne. «Mai mult romantic ca temperament, înrânduindu-se cu Byron prin pasiunea pe care o puneă în lirismul lui, Swinburne ni se înfățișează, când înrăurit de antichitate, când de evul mediu, când de posesia timpurilor mai nouă. Dela primele poezii pe care le publică pe la 1858 până la cele care le-a scris în anii din urmă, inspirațiunea lui se vede apropiind, peste atâtea secole, poezia lui Sofocle și Eschil de a lui Victor Hugo și chiar a lui Baudelaire, trecând prin lumea biblică sau de legende cu regele Arthur».

În *Convorbiri literare*, pe Aprilie, d. Tzigara-Samurcaș reeditează în chip inteligent diferite pasagii luate din discursurile M. S. Regelui Carol, pentru a face dovada iubirii ce păstrează M. S. pentru monumentele străbune. Articolul iese cu desăvârșire din cadrul cercetărilor științifice.—D. D. Onciul începe un studiu asupra ideii dinastice în dezvoltarea statului român.—Un interesant articol apoi al d-lui S. Mehedinți, «perspective asupra Dunării și asupra țărmlui vecin al M. Negre până la Carol I.»—Un articol anonim spre lauda activității militare a Regelui Carol. (Probabil că acest număr din *Convorbiri* este dedicat M. S. Regelui, cu ocaziunea aniversării sale de 70 ani, căci altfel nu s'ar explica în mod cin-

stit nota de covârșitoare adulațiune care predomină aproape în toate articolele).—Urmează bucăți literare și literaro-filosofice semnate de I. A. Bassarabescu, Nanu, Jarnik, P. Negulescu și mai la sfârșit răspunsul ce-l dă d. S. Mehedinți unui decadent. În acest răspuns, d. Mehedinți reușește pe deplin să probeze că poate fi foarte veninos când vrea; dar mai eră nevoie de o așa probă? Ingânfaarea, care merge mai totdeauna la o laltă cu veninul, nu lipsește nici ea. Răspunsul se termină astfel: «Și de aceea, ar fi o lipsă dela împlinirea unei datorii «publice, dacă în fața unei atari injurii aduse educației tinere-tului, oamenii cu sentimentul răspunderii de ziua de mâine «n'ar spune lămurit cinicilor: aiurea cu astfel de literatură—«la altă adresă.»—În cronica artistică d. Tzigara-Samurcaș, din nou, încheie revista dând alarma că ne găsim în fața unei noi periclitări a monumentelor noastre.

Sămănătorul, dela 26 Aprilie, cuprinde bucăți literare semnate de I. Ghergheș, I. Corbea, Mih. Negru și alți.

Gimnasticul român, Februarie, Martie, cuprinde darea de seamă de mersul Federațiunei de gimnastică, arme și dare la semn pe anul 1908.

Între articolele de specialitate pe care le publică *Revista infanteriei*, pe luna Aprilie, și asupra cărora nu putem insistă aci, găsim începutul unui articol de interes general «asupra rolului social al ofițerului român,» de sublocotenent Titus Mayer.

«Îmbușinarea războaielor, zice autorul articolului, lungile și binefăcătoarele, pentru omenire, perioade de pace, au făcut ca armata să-și poată îndeplini din ce în ce mai rar unica funcțiune la care a fost destinată, războiul. Și atunci, natural eră ca armata să-și însușiască încă un rol, rolul frumos și *productiv* de educațoare, de școală a națiunii.»

Ofițerul, *sufletul armatei*, este acela care are să îndeplinească mai ales rolul de educator.

În acelaș număr al revistei un articol al d-lui căpitan C. Dragu asupra modului cum s'au adus la îndeplinire înaltele ordine regale față de arma infanteriei, și care conchide astfel:

1) Prescripțiunile înaltele ordine de zi din 1902 și 1903, date de M. S. Regele, Comandantul de căpetenie al armatei, nu puteau fi executate în întregime, din lipsa unui *organ răspunzător direct față de Suveran* de executarea ordinelor și pregătirii de război a armatei.

Și sub acest raport se impune a se lua măsuri de urgență, dacă se dorește ca armata să fie în adevăr „*Scutul țării contra pornirilor din afară și al desordinii din anuntru*“.

2) Pentru infanterie, mai mult poate decât pentru celelalte arme surori, se impune necesitatea existenței unui *Inspectorat* pentru a nu rămâne cu această „*armă principală*“ în starea de vădită inferioritate în care ne găsim astăzi, — stare arătată, în toată goliciunea ei, până și în articolele de ziare.

Pagini juridice, Miercuri 15 Aprilie, dau începutul unui studiu asupra contractului de muncă al d-lui avocat V. Hortopanu.

VERAX.

BIBLIOGRAFII

- C. *Antoniade*, Thomas Carlyle. Buc. 1909. Prețul 3 lei.
 Ștef. I. *Bogdan*, Memoriul înaintat onor. Minister al instrucțiunii publice și al cultelor Buc. 1909.
 I. *Neagu*, Flăcări năbușite. Editura revistei Ideii București. 1 leu.
Violet De ce fugim de «Moarte». Buc. 1909. Prețul 25 bani.
 A. D. *Xenopol* Zur Logik der Geschichte (Sonderabdruck aus der historischen Zeitschrift).
 Jean Racine *Andromaca*, tragedie în 5 acte, traducere în versuri de D. Nanu (Biblioteca pentru toți).
 Andrei A. *Popovici*, Scrisoare deschisă d-lui G. Panu în chestia berei București 1909.

CESTIUNI ACTUALE

DIN ORIGINALITĂȚILE

VIETII NOASTRE POLITICE

Un prieten mi-atrăgea atenția mai zilele trecute asupra unui articol din *România muncitoare*, organul uniunii socialiste, în care se găseau câteva expresiuni tari la adresa bărbaților din guvernul actual. Expresiunile nu erau de altminteri mai tari de cum se găsesc în celelalte ziare politice: din potrivă, în comparație cu acele întrebuintate în ziarele burgheze, expresiunile din *România muncitoare* erau blajine de tot. Dar prietenul meu, un obișnuit cititor al ziarului socialist, eră totuși surprins și cu dreptate; în acest ziar expresiunile preă tari erau o noutate.

În adevăr, ziaristica română prezintă această curioasă manifestare: ziarele care exprimă ideile partidelor, sau ale claselor sociale, cu tendințe revoluționare, au un ton mai liniștit decât ziarele care exprimă ideile partidelor, sau a claselor sociale, cu tendințe conservatoare. Ziarul *România muncitoare* și ziarul *Epoca* puse alături înfățișează contrastul a două mentalități deosebite; după cuprinsul și stilul lor n'ai bănui niciodată, că primul este scris pentru mojiicii de prin mahalale, și al doilea pentru domnișorii de prin saloane.

Cauza? o vom vedea mai la vale; deocamdată să ne mai întoarcem ochii și spre alte manifestări, tot atât de curioase.

În viața partidelor politice se întâmplă pretutindeni frământări care pot duce la desbinări. Cum viața partidelor nu poate să consiste în altceva decât în acordul voinței cetățenilor, este natural ca un partid să se transforme, să scadă, sau să crească, după cum cetățenii se concentrează sau se depărtează de anumite programe și de anumite persoane care reprezintă aceste programe. Acei ce s'au depărtat după ce fuseseră odată uniți, sau acei ce s'au unit după ce fuseseră înainte depărtați, continuă a se vedea sub aceleași unghiuri de perspectivă «ca oameni», deși s'au schimbat din punctul de vedere al perspectivei politice. Mă găseam anul trecut în Germania, când s'a petrecut desbinarea partidului liberal, și am asistat la întrunirile partizanilor liberali. Am fost isbit de perfecta urbanitate a celor ce se găseau acum porniți pe drumuri deosebite. Partizanii vechiului program liberal exprimau, prin moțiuni publice, regretul că se văd părăsiți de ceilalți membrii ai partidului; ba încă, la Cassel, o mare întrunire de partizani devotați vechiului program a cerut prin moțiune, ca șefii partidului să examineze și să refere asupra cauzelor desbinării.

Dar, negreșit, firea românului nu este ca a germanului. La germani sunt alte obiceiuri și alte motive în viața politică. Nimeni nu zice altfel; dar aceea ce este curios, și aci, este că la noi tocmai membrii partidului socialist, partid recrutat din clasele oare cum de jos, au o asemănare cu obiceiurile din Germania și nu membrii partidelor burgheze.

În rândurile partidului socialist român s'a produs în

timpul din urmă o desbinare, din care un moment s'a crezut că va rezulta nimicirea completă a acestui partid; anume, tineretul cult socialist, fără consultarea, necum învoirea partidului, a trecut în lagărul partidului liberal. Pentru această trecere, fostul tineret socialist a avut să sufere epitetul injurioase pe care i le-au aruncat în față, membrii celor lalte partide burgheze, și numai foarte rar pe acelea aruncate de foștii lor tovarăși. În nici un caz aceștia n'au mers așa de departe ca să scoată din rândul oamenilor pe adversarii lor. Pentru a ajunge la o asemenea barbarie trebuie să ne ridicăm tocmai în vârful piramidei noastre sociale. Aci găsim în mare cinste dorul adversarilor de a-și vedea luciul spedelor și de a rupe ori și ce relațiuni personale între ei pentru motive politice. La Brăila, ni se spune, este chiar un ordin în acest sens...

Elita socială—de aiurea—revendică pentru dânsa tradiția bunelor maniere și a delicateții de suflet. La noi, cum vedem, stăm foarte trist cu asemenea tradiție!

Alt exemplu, și tot din viața politică. În organizarea partidelor politice are un rol nediscutat șeful de partid. Acest rol însă, în organizarea politică din diferitele țări europene, merge descrescând dela a tot puternicia vizirului turcesc la rolul de *primus inter pares* pe care îl găsim că îl are șeful de partid în țările cu o veche practică constituțională. Mai mult încă: în lăuntrul aceleiași țări, partidele revoluționare sunt mai dominate de personalitatea șefului, pe când partidele conservatoare sunt mai libere față de această personalitate. În Franța, în Italia, în Anglia, și mai ales în Germania, șefii socialiști vorbesc și hotărăsc în numele partidului lor, fără ca adesea să-și consulte partidul, lucru natural, de altminteri; fiindcă politica acestor șefi este mai mult negativă, dar niciodată șefii partidelor conservatoare,—când acestea sunt partide de guvernământ,—nu au acest rol covârșitor. Șeful unui partid burghez, vorbesc de partidele de guvernământ, este în mijlocul celorlalți fruntași ai partidului, primul, dar nu unicul. Ca să găsim între partidele politice burgheze pe acele anihilate prin personalitatea șefului lor, trebuie să recurgem la grupările antidinastice, sau anticonstituționale, la acelea care au numai numele și tradiția de burgheze, dar care în fond sunt revoluționare. Așa, găsim în mai toate țările europene mici grupulețe politice cu tendințe reacționare, care duc o luptă înverșunată dar numai negativă în contra timpului și care luptă este condusă aproape cu desăvârșire de șeful grupării. În regulă generală însă, nu există partid mare politic în Europa care să abdice cu desăvârșire dela voința de a se conduce prin mai mulți fruntași deodată; fruntași între cari primul, negreșit, este șeful recunoscut.

La noi și în aceste privințe stau lucrările de-andoasele. Grupările noastre politice sunt dominate de personalitatea șefului în mod direct proporțional cu conservatorismul lor. Partidul conservator vechi își face o dogmă din atotputernicia șefului; gruparea socialistă n'are încă un șef recunoscut; partidul conservator democrat are un șef, care să declare partizan al reducerii rolului de șef la rolul de a fi *primus inter pares*, dar multiplele sale însușiri și mai ales obi-

ceiurile țării îl silesc să păstreze o atitudine contrară; iar partidul liberal evoluiază din ce în ce mai vădit spre dogmatismul vechilor conservatori. Vechii liberali 48-tiști se considerau egali de îndreptățiți la conducerea partidului, pe când cei noi din potrivă tind a face din șef un vizir. Cu cât fumurile utopiei se risipesc din capetele partizanilor liberali și cu cât se întrevăd mai bine foloasele practice ce decurg din arta guvernării, cu atât partidul se arată mai înclinat să supoarte viziriatul. Se pare că șansa de a fi un partid de guvernământ nu se poate câștiga la noi de către partide, decât prin abdicarea lor dela atitudinea care face onoare partidelor politice de aiurea. La noi nu se poate guvernă decât în înțelesul biblic: cu o turmă și-un păstor.

* * *

Asupra cauzelor acestor originalități... sunt multe de zis. Dacă ar fi să ne plătim cu vorbe, cum zice francezul, ar fi ușor să invocăm teoria sentimentalistă, a imoralității claselor de sus și a moralității claselor de jos. Naționaliștii și poporaniiștii ne-ar putea împrumută în aceste privințe o sumă de fraze. Dar n'avem nici o îndatorire care să ne oblighe la plata cu vorbe. Avem ocazia să spunem un adevăr, de ce nu l-am spune?

Manifestările vieții noastre politice sunt originalități întru cât sunt puse în comparație cu manifestările vieții politice din Europa apuseană, dar ele sunt niște necesități, întru cât sunt comparate cu manifestările vieții politice din trecutul țării. Falșitatea judecății noastre provine în cele mai dese cazuri din uitarea trecutului nostru; noi îl credem mort acest trecut, pe când el se resfață neturburat în toată actualitatea vieții noastre politice și sociale. Să zgâriem puțin sub coaja civilizațiunii *de împrumut* și vom vedea că sub ea stă obârșia cugetărilor ce se par originalități astăzi.

Țara noastră, în trecutul său cel mai imediat, eră guvernată, principial, de un Sultan, care se găsea, de parte, pe malurile Bosforului, și real de Voivozii cari izbuteau să intre în grațiile Sultanului, și cari cât timp țineau aceste grații, aveau la dispoziție țara... Sultanul nu se îngrijea pe cine îl vrea țara; țara avea să primească pe cine îl vrea Sultanul. Voivodul nu se îngrijea de ce vrea țara; el se îngrijea să nu piardă grațiile Sultanului și în consecință să facă imposibilă trecerea acestor grații asupra altuia. Sultanul eră pentru sine liniștit că nu avea răspundere; voivodul eră și el pentru sine mulțumit că făcea ce vrea, cât timp își avea rândul la domnie; numai biata țară nu avea nici liniște, nici mulțumire...

Țara și-a dat în urmă o nouă formă de guvernământ, dar a uitat din nenorocire, să-și dea și un nou suflet. Toate încercările de a se înfiripa în ea un suflet nou, au fost nimicite și eliminate de puterea celui ce a trăit odată și care vrea să mai trăiască și în viitor. Cu toată constituția cea nouă scrisă, practica guvernării în țara noastră tinde a urmă albia ei cea veche. Suveranul cel nou, ales dintr'una din cele mai ilustre case domnitoare din Europa, este încetul cu încetul adus să se depărteze de afacerile politice ale

țării până la distanța în care se ținea Sultanul de altă dată. Regele domnește, dar nu guvernează. Admirabilă teorie, bine înțeles... pentru succesorii voevozilor de odinioară. Șefii de partide pot, în sfârșit, să facă ce vor, cât timp își au rândul la domnie...

Acum înțelegem pentru ce la noi numai grupările care n'au șansa de a fi partide de guvernământ, nu-și ridică șefii la rangul de viziri. Ce-ar profita el oare partidul socialist, dacă ar face din șefie o dogmă în organizarea lui? De sigur că nimic. De aceea iată-i pe socialiști reduși să meargă pe drumul obișnuit pe care merg toate partidele din Europa apuseană, fără șefi absoluți, cu presă moderată și cu maniere de oameni toleranți. Dacă ar avea și ei posibilitatea să ridice din rândul lor un șef, care să poată intra în grațiile Suveranului, atunci de sigur și tactica lor s'ar schimba. Șeful n'ar avea ce face cu un jurnal așa blajin ca *România muncitoare*, pe care l-ar părăsi îndată în schimbul unui jurnal energetic ca *Epoca*, bu-nioară; apoi el n'ar cunoaște decât intrasigențe... cum se cuvine la Brăila.

Așa se explică originalitățile din viața noastră politică.

Așa se explică și pentru ce la noi ivirea de odată a mai multor oameni de seamă este o nenorocire. Aiurea, mai mulți oameni de seamă găesc modalitatea unei colaborațiuni comune pentru binele țării; la noi din potrivă, doi oameni de seamă sunt ca două săbii care nu încap într'o teacă.

Nenorocită țară, cu așa tradițiuni.

C. RĂDULESCU-MOTRU.

ȘTIINȚE SOCIALE

FEMEILE NOI

Cum sunt văzute? Ce se așteaptă dela ele? Unii le cheamă și le doresc; alții le resping și le disprețuesc...

Iată-le cum sunt după frații Margueritte¹⁾: urmărind cu înfocare tot ce este conform cu justiția; ferindu-se de ceea ce este contrar naturei. Femeia nouă este femeia care își crează nu o formă nouă, ci un suflet nou. Verbul *a creà* este întrebuințat aci în mod impropriu. Femeia nouă nu-și crează un suflet nou, ci dacă apare astfel cauza este că ea se ascultă pe sine, și are curajul să-și ia ca normă pentru viață, inima și gândirea sa, în loc de a pleca pe acestea sub deformațiunea impusă de societatea actuală, societate care în sine este un nonsens provenit din resumarea atâtor usurpațiuni suprapuse și al atâtor erori înrădăcinate prin forța obișnuinței.

O femeie care se ascultă pe sine însăși este acea Elenă — descrisă în romanul fraților Margueritte, — care e veșnic în căutarea binelui și al frumosului, prea repede îmbătrânită și veștejită «fiindcă este așa de greu a face binele»; și tot o asemenea femeie este — în acelaș roman, — institutoarea care se stinge de surmenaj; este frumoasa doctoresă, gingașă, dar totdeauna gata la datorie, care știe să spună în cuvinte

1) Paul et Victor Margueritte, *Femmes nouvelles*. Plon-Nourrit. Paris.

simple trista ocupațiune a meseriei sale, meserie ocupată de străduința continuă de a alina și de a consolă suferințele celor abandonați teribilelor infirmități și morții; este în sfârșit artista de talent, care lucrează pentru frumos și pentru ideal: sunt toate aceste asociate conștiente pentru aducerea unei lumi mai bune, și totuși sângerate, masacrate de cursul vieții, fiindcă ele constituiesc avangarda unei vremi ce va veni, avangardă menită să fie sacrificată.

Singură Elena, eroina romanului, după ce a golit în mai multe rânduri cupa amărăciunilor, are marele noroc de a găsi, ea femeia nouă, pe *Arden*, bărbatul nou, și amândoi să plece pentru a forma uniunea nouă—«cea mai reconfortantă care poate să fie»—o asociare prin excelență de energie și bunăvoință; asociare în care bărbatul vine în plină vigoare, aducând în sine o inimă pe care plăcerile ușoare n'au devastat-o încă, și în care femeia este o adevărată femeie, înobilată prin o conștiință înaltă, o prietină iubitoare, a cărei fiecare act este un dar reflectat și voluntar. Ei încep viața lor alături de viața celorlalți care continuă; o viață nouă: sfortare veselă și pacientă spre țelul îndepărtat al progresului mereu neatins. Viața lor este călătoria a doi tovarăși pe un drum plin de plăceri și de suferințe; un lung suș pe care ei vor avea adese ori ocazia să se îndemne și să se încurajeze unul pe altul...

Alături de această uniune nouă, cum ni se prezintă menajul, sistem vechi, al soților du Marty? Amândoi de o potrivă de bogați, de o potrivă de ușurei și vanitoși, sunt de o potrivă de infideli unul altuia. Bărbatul descoperă cel dintâi greșeala soției sale și o amenință pe aceasta cu închisoarea, când printr-o fericită întâmplare un oarecare personaj al romanului, personaj care face toate meseriile, aude din dosul unei uși că și du Marty însuși are întâlniri cu o domnișoară Nini în toată Lunca, Miercurea și Sâmbăta între orele 2—4. Personajul în chestiune, în schimbul sumei de 1.000 lei, descoperă secretul acesta tatălui soției vinovate, al soției care eră pe punctul de a fi dezonorată în public. Soțul amenințător este la rândul său spionat și surprins de comisarul de poliție. Sfârșitul acestor accidente îl formează aranjamentul intervenit între amândoi soții, de o potrivă de nedemni, aranjament care satisface pe toată lumea: o împăcare frumoasă de ochii lumii, prin care se acoperă greșeala amândorora. Minciuna le-a fost scăparea! Când casa stă să cază în ruină, se spoeste fațada! *Și aceasta se pare a fi mai moral!*

Alături de femeia nouă, o femeie veche este Jvonne, tînăra domnișoară cu atâtea *flirturi*, ocupată numai și numai de toaletă și de nimicuri, și al cărei ideal este să ia de bărbat pe un om mai în vârstă, pentru a fi sigură de a fi iubită; de teama de a găsi un stăpân, ea se asigură de un sclav.

Tot o femeie veche este și Germaine, care se căsătorește fără iubire cu un bărbat, pe care îl înșeală cu un altul, pe care de asemeni nu-l iubește și continuă apoi viața de sărbători și de plăceri, până în momentul când se produce reconcilierea oficială cu bărbatul său...

Apoi bărbații vechi! Vechiu este du Marty a cărui unică ocupațiune este să se amuze; vechiu este personajul care îl trădează pe du Marty și care trăește de altmintreli din munca propriei sale soții; vechiu este André care își înșeală prietinel, și își desonorează pe vara sa, pe care în nenorocire o abandonează apoi, convins că totul se va aranja cu bani; vechiu este August, care în fața atâtor fapte rușinoase, gândindu-se la interesele sale, nu găsește altceva de zis decât: «cum poate fi cineva așa de imprudent!».

Și în definitiv, veche este lumea care trăește liniștită din surmenarea și exploatarea celor slabi, sub scutul legii intangibile...

Contra tuturor acestora vechi au pornit o luptă femeile noi, care își pun idealul lor de viață și de oameni, tot așa de sus cum este și sufletul lor, în scopul de a sili pe bărbatul care vrea să le placă, să se ridice și el până la acest îndoit ideal!

Să desperăm? Să surâdem cu fina ironie a aceluia diplomat filosof «care a găsit sub varietatea moravurilor o umanitate peste tot aceeași»? Sau să mergem cu noii aceștia spre viitor, împărțând frigidurile lor de libertate, și dorința lor de o viață nouă, mai voluntară, mai eficace? Să așteptăm cu încredere recolta necunoscută a noilor semințe?

Pentru ce nu? Dacă punem în comparație trecutul cu prezentul, nu ne găsim noi oare mai buni, mai drepți, mai calmi, mai fermi? Astăzi, nu mai ținem sclavi, și numai ardem de vii victime pentru a ne satisface cruzimea. Nu se mai răstignește nimeni pe cruce pentru intoleranță; și nu mai sunt torturi în loc de pedeapsă. De abia dacă mai avem curajul să condamnăm la moarte.

Umanitatea poate înainta încă pe calea moralității și în această direcțiune merg și sforțările femeilor noi.

FANY EMERIC

Au apărut **Studii Filosofice** de sub direcția D-lui C. Rădulescu-Motru Vol. II Fasc. 5 cu următorul interesant și bogat sumar:

Ion Petrovici: Atomismu filosofic.

C. Antoniadu: Filosofia lui Henri Bergson II.

I. Ghibănescu: Partea educativă în învățământul secundar.

Eugen Porn: Psihologia și Cutremurul din Messina.

Dino Provençal și Luigi Parmeggiani } Cutremurul din Messina: Insemnările unor salvați.

Comunicări

Dr. I. Iacobovici: Turburări psihice în urma unei fracturi cu infundare în regiunea frontoparietală stângă.

Dr. Petre Bernfeld: Clinica psihiatrică a Prof. Kraepelin.

Bibliografii:

O ediție franceză a Eticei lui *Spinoza* (A. Ștefănescu-Galați)
Pragmatismus de *W. James* (D. R.) L'optimisme de *Schopenhauer* de *St. Rzewuski* (M. Ionescu-Miozin.)

Redacția București Bulev. Ferdinand 55

Prețul L. 1.50. De vânzare la principalele librării

Premii pentru abonații noștri

Administrația ține la dispoziția cititorilor revistei câte-va colecțiuni complete a celor cinci volume apărute pe prețul de lei 20.

CRITICA LITERARĂ

THOMAS CARLYLE, Filosoful Eroilor

Trăim într'o epocă de continuă agitație, de continuă neliniște sufletească. Vremurile noi au dărâmat idealurile vechi, fără a pune altele în loc. Omenirea trăește de azi pe mâine, fără un scop lămurit al vieții. Unii se închină la idoli de mult apuși, alții caută în plăcerile simțurilor tot rostul existenței lor, iar cei mai mulți sunt arși de înfrigurarea îndoeții, neîncrederii și a tristeții unei vieți lipsite de ideal. Opera lui Thomas Carlyle e o protestare violentă înotriva acestei dezorientări sufletești și o încercare viguroasă de a ridică conștiințele frământate ale oamenilor, dându-le o nouă credință, de astădată o credință în ei înșiși. Destinul omenirii e să ajungă «o societate de eroi». Omul de azi, neîncrezător și lipsit de vlagă, e un simplu om; omul de mâine, conștient de sine și ajuns printr'o muncă continuă și neobosită în deplinătatea tuturor puterilor sale, va fi un *erou*. Tot astfel, puțin timp după Carlyle, Nietzsche — un alt revoltat contra micimii vremurilor noastre — va opune omului de astăzi, *der Mensch*, — pe supraomul de mâine — *der Uebermensch*. Supraomul lui Nietzsche nu ajunge însă în prestigiu și în grandiozitate morală, pe Eroul lui Carlyle.

Tânăra cultură românească, dela începutul secolului al XX-lea, suferă de aceeaș criză de care e bătută întreaga cultură europeană de mai mult timp. Se simte și la noi — poate mai mult ca aiurea — nevoea unei orientări sufletești, a unei orientări sănătoase care să deă vigoare culturii și poporului românesc, scoțându-l din starea prezentă de scepticism și anarhie. De sigur că o asemenea nevoie interioară l-a îndemnat pe d. *Constantin Antoniadă*, să scrie studiul său asupra lui Carlyle¹⁾ — Scriind acest studiu, d. Antoniadă — un adânc și plin de gust cunoscător al culturii apusene — s'a făcut ecoul generației românești actuale, în căutarea ei de a da o îndrumare trainică neamului. — Și aceasta rezultă mai ales din chipul cum domnia sa și-a tratat subiectul. Se vede dela început că nu a voit să facă operă de critic ci operă

de apostol. Nu a voit să arate și să discute erorile, contradicțiile și exagerările ce ar fi putut întâlni la Carlyle, ci ne-a dat tot ce e mai bun, mai nobil, mai plin de învățăminte din marele cugetător englez.

* * *

Thomas Carlyle (1795—1881) a fost un slăvitor și un exaltator al personalității omenești. — Dar al unei

personalități complete, active și mai pre sus de toate, morale. Inzestrat cu un spirit sănătos, robust și plin de imaginație, Carlyle, în dezvoltarea sa spirituală, s'a simțit atras către filosofia și literatură germană, în special către romanticii germani, acei romantici cari prin cultul lor pentru individualitate și prin fantasia lor bogată, prezintau atâtea asemănări cu sufletul său.

D. Antoniadă arată pe larg cum Romantică l-a influențat pe autorul Eroilor, inspirându-i între altele și aceea sete de absolut și acel simț pentru misterul existenței, caracteristic romanticilor. Numai că la Carlyle, esteticismul romantic e complectat cu un adânc sentiment moral, de o moralitate transcendentă, divină.

Pentru el caracterul divinității care stăpânește tot

ul, e perfecțiunea morală și conștiința morală într'un om e o rază a divinității.

«Este în om ceva mai *înalt* decât dagostea de fericire: Se poate lipsi de fericire și în locul ei să găsească Binecuvântarea!

Nu o are pentru a propovădui acest *mai înalt*, au vorbit și au pățimit, în toate timpurile, înțelepții și martirii, poetul și preotul, aducând o mărturie, prin viață și prin moarte, despre Divinul care este în om și că numai în Divin e tărie și libertate? («Sartor Resartus p. 32) Iar în alte locuri: «cunoștința caracterului *transcendental*, nemăsurabil al Datoriei, o numim temelie tuturor evangheliilor, esența oricărui religii. Acela care nu știe aceasta cu întregul lui suflet, nu știe nimic, drept vorbind nu *este* nimic».

«Intr'adevăr, acest «simț al naturii infinite a Datoriei» este partea noastră centrală, o rază de Eternitate și Imortalitate închisă în Timpul întunecos, cu nașterile și morțile lui»....

Avea dreptate Goethe când spunea: «Carlyle ist

Thomas Carlyle (Chelva, 1865)

1) C. Antoniadă: Thomas Carlyle București, Carol Göbl Succ. I. Rasidescu 1909.

eine moralische Macht von grosser Bedeutung»¹⁾. Dar legea morală, datorია, nu este, pentru marile englez ceva vag sau un simplu concept abstract. Pentru el datorია e echivalentă cu munca.

«Muncește»! aceasta este porunca de căpetenie, adevărata lege morală, adevărata lege religioasă»²⁾. Prin muncă omul realizează însuș scopul naturii căci scopul naturii este continua și cât mai complectă dezvoltare și transformare a ei. Totul se ține lanț în natură. Starea prezentă e datorită celei trecute și are în germene pe cea viitoare. Suntem legați cu ceea ce a fost și cu ceea ce va fi. Nici o muncă nu e zadarnică, căci noi suntem aci pentru a pregăti ceea ce încă nu e, după cum cei ce au fost, au muncit pentru noi când nu eram încă. De aceea dar, munca e divină căci ea mișcă în nesfârșit existența și existența e una cu divinitatea. Panteismul lui Carlyle reese foarte concret din următoarele rânduri: «Cum fierbi și te muncești în marele vas de fermentare și laborator al Atmosferii, al lumii, o Natură! Dar ce e Natura? Ha! De ce nu te-aș numi Dumnezeu? Nu ești tu, vestmântul viu al lui Dumnezeu? O Ceruri, nu vorbește oare El prin tine; nu trăiește și iubește în tine, cum trăiește și iubește în mine?» (Sartor p. 130)³⁾. Această minune a existenței omul e dator să o recunoască și să o adore. Așa înțelege Carlyle, religiozitatea. Recunoașterea și adorarea minunii vecinice a Universului este o atitudine strict religioasă, este singura atitudine demn religioasă.»

În legătură strânsă cu teoriile vecinice transformări a lumii, și a muncii ca datorie morală supremă, pune Carlyle doctrina sa a Eroilor. Agenții principali ai acelor vecinice transformări sunt eroii. Ei sunt sufletul civilizațiilor și ei modelează societățile. «Eroul este omul capabil de a pricepe cât mai în adâncul ei realitatea...»

El știe să înlătore simbolurile care întunecă înțelesul adevărat al realității și să adopte simbolurile din ce în ce mai adecuate cu esența adevărată a Naturii și a lui Dumnezeu. Eroul este omul care pricepe mai adânc realitatea, omul care stă în contact direct cu Faptul divin și etern al Universului. De aceea eroul este omul veridic prin excelență. De acolo sinceritatea lui fără de margini care ca orice superioritate adevărată este inconștientă: sinceritatea, o sinceritate adâncă mare, pură este prima caracteristică a oricărui om eroic în vreun chip⁴⁾.

În determinările ce dă în alte părți eroilor, Carlyle ni-i arată ca pe niște oameni muncind fără preget, fără interes, și fără preocupare de fericire personală pentru desăvârșirea cât mai mare a individualității lor care e luată apoi ca model de întreagă societate.

Menirea unei societăți este să aibă cât mai mulți asemenea eroi. Dar ca o societate să ajungă acolo, prima datorie a ei este să-i recunoască și să-i admire pe cei ce-i are. «Cultul eroilor, această piatră angulară a

sufletului omenesc, este origina ori cărei măriri: ea înobilează viața omenească și o răscumpără de multele ei păcate și josnicii. Adorarea eroilor, admirația transcendentă a oamenilor mari este de aceiaș natură cu minunarea, care ne cuprinde față de misterul existenței.

Natura e divină, e simbolul viu al lui Dumnezeu; tot așa și eroul: el este manifestarea autentică a divinității.

Nu este alt sentiment mai nobil în om decât această admirație pentru ceea ce este mai presus decât sine.»¹⁾

Pe cultul eroilor se bazează și erarhia socială, care în fond e așa dar o *heroarhie*. Mai bine zis, ar trebui să fie, căci tocmai pentru aceasta luptă Carlyle. O societate o apreciezi după eroii pe care îi admiră și din nefericire în multe societăți în locul eroilor adevărați există cultul pseudo—și simili eroilor. Acești falși eroi trebuie dărâmați și în locul lor trebuie puși cei adevărați. Revoluțiile, revendicările democratice sunt legitime dar numai ca epoci de pregătire a cultului eroilor adevărați. Altfel cădem în anarhie și în sterilitate.

Iată dar care trebuie să fie după Carlyle idealul omenirii de azi: fecundarea eroilor. «Pentru ca cineva să facă primul pas spre eroism și să pregătească astfel drumul unei societăți de eroi, nu se cer lucruri peste puterile omenești; întâia cerință este *munca*; munca voioasă primită nu ca o povară, ci cu o veselie eroică, munca biruitoare chiar a durerii. Pe lângă muncă, a doua cerință este dragostea infinită de adevăr, sinceritatea»²⁾. După cum păgânismul antic avea cultul vitejiei, iar lumea medievală creștină cultul pietății și redempțiunii, vremurile noi sunt chemate să facă din omenire o rasă de eroi. Carlyle nu formulează acest lucru nicăeri însă el rezultă din toată opera sa. Și eroii lui am văzut ce sunt: Personalități desăvârșite, cari au ca religie, munca, munca și iar munca,—o muncă făcută neobosit, din toate puterile sufletului și trupului, fără gând de răsplată și de fericire trecătoare.

Astfel rasa oamenilor desăvârșește destinul divin al naturii în mersul ei nesfârșit spre Vecinicie. Fiece pas înainte e o apropiere de această Vecinicie și în acelaș timp o apropiere de Perfectiune, care se confundă cu Eternitatea...

De accia spuneam la început că opera lui Carlyle dând oamenilor ca ideal încrederea în ei înșiși în valoarea individului pe lume e menită să înlocuiască scepticismul și descurajarea generală. Concepția despre lume și viață a lui Carlyle e o concepție pozitivă, energetică. Punând cultul muncii ca virtute cardinală și măsurând valoarea personalității după hărnicia și productivitatea individului, ea înobilează pe om și-i arată rolul său însemnat în univers. Iar tinerei noastre societăți, sătulă de negări, distrugeri și ură, Domnul Const. Antoniade i-a făcut un însemnat serviciu, prezentându-i într-o expunere frumoasă și limpede, cu multă pricepere și cu o căldură de apostol, opera viguroasă și înălțătoare a celui mai de seamă cugetător pe care l-a avut Englitera veacului al XIX-lea.

EUGEN PORN

1) Eckermann: Gespräche mit Goethe III, 123.

2) C. Antoniade, Thomas Carlyle p. 70

3) Ibidem p. 60.

4) Ibid 91.

1). Ibid p. 96.

2) Ibid p. 199.

LITERATURA

TĂCEREA ¹⁾

Tăcerea și Singurătatea! Altare ar trebui să le fie înălțate chiar și astăzi (dacă vremurile noastre ar mai înălța altare) pentru un cult universal. Tăcerea este elementul în care toate lucrurile mari se formează și se adună, pentru ca în cele din urmă să răsară împlinite și mărețe la marea lumină a Vieții, pe care au să o stăpânească. Nu numai William Taciturnul, dar toți oamenii de seamă pe cari știu, și cei mai puțin diplomați și șireți dintre aceștia, s-au ferit de a flecări despre ceia ce făceau și plănuiau. Da, chiar tu, în biete tale perplexități, de ți-ai *țineă gura măcar o singură zi*: cât de limpede ți-ai vedeă a doua zi planurile și datoriile tale; câte gunoaie și dărămături nu au măturat din tine Tăcerea și Singurătatea, acești muncitori muți, atunci când au înclis ușa zgomotelor supărătoare! De cele mai multe ori Vorba nu este, cum o defineă Francezul, arta de a ascunde Cugetarea, ci arta de a înăbuși și a oprî Cugetarea, așa în cât nu mai e nimic de ascuns. Și Vorba este mare, dar nu cea mai mare. Precum spune inscripția elvețiană: *Sprechen ist silbern, Schweigen ist golden* (Vorba e de argint, tăcerea e de aur); sau precum așa zice mai bine: Vorba e Timp, Tăcerea e Eternitate.

Albinele nu lucrează decât în întunec; Cugetarea nu lucrează decât în Tăcere; și Virtutea nu lucrează decât în Taină. Să nu știe mâna ta stângă ce face dreapta! Nu trăncăni, nici măcar cu propria ta inimă, despre «tainele pe care toată lumea le știe». Nu este Rușinea tărâmul orcărei Virtuți, orcărei purtări bune, orcărei morale? Ca și celelalte plante, Virtutea nu crește decât dacă rădăcinile-i sunt ascunse, îngropate adânc, nevăzute de ochiul soarelui. Să strălucească soarele asupra ei, mai mult, privește-o numai tu în ascuns, și iată că rădăcina se usucă și nici o floare nu te va mai înveseli...

* * *

Cu drept cuvânt făcuseră cei vechi Tăcerea un zeu, căci ea este elementul orcărei divinități, infinitudini sau măriri transcendente; în acelaș timp izvorul și oceanul în care toate lucrurile acestea încep și sfârșesc. Tot în acelaș înțeles au cântat Poeții «Imnuri Noptii», ca și cum noaptea ar fi mai nobilă decât ziua, ca și cum ziua ar fi un vâl împetrișat întins vremelnic peste sânul infinit al noptii, numai ca să-i deformeze și să ne ascundă veșnicele-i adâncimi curate și străvezii. Tot așa au vorbit și au cântat ca și cum Tăcerea ar fi marele rezumat și suma întregă a orcărei Armonii, iar Moartea, ceia ce muritorii numesc Moarte, la dreptul începutul Vieții. Subt asemenea figuri, căci dela o vreme numai în figuri se mai vorbește despre Invizibil, s'au străduit oamenii să exprime un mare Adevăr; — un Adevăr care în timpurile noastre a fost aproape cu totul uitat de cei mai mulți, dar care rămâne pururea adevărat, pururea plin de însemnătate

1) Fragmente din *Sartor Resartus, Characteristics, On Heroes și Latter Day Pamphlets.*

și care va trebui într'o zi, subt cine știe ce infățișări nouă, să fie iarăși adus în inimile tuturor.

* * *

Tăcuții oameni mari! Privind împrejur la zădărnici zgomotoasă a lumii, vorbe cu puțin înțeles, fapte de puțin preț, îți place să te duci cu gândul la marea Impărăție a *Tăcerii*. Nobilii oameni tăcuți, împrăștiați ici și colo, fiecare în domeniul lui; gândind în tăcere, muncind în tăcere; pe care nici o gazetă de dimineața nu-i pomenește! Ei sunt sarea Pământului. O țară care nu are nici-un asemenea om, sau prea puțini, este pe o cale rea. Intocmai ca o pădure care n'are *rădăcini*; care a croscut toată în frunze și ramuri; care în curând are să se usuce și să nu mai fie pădure. Vai nouă dacă nu avem altceva decât ceia ce putem *arătă* sau despre care putem vorbi. Tăcerea, marca împărăției a Tăcerii: mai înaltă decât stelele; mai adâncă decât Impărățiile Morței. Numai ea e mare; tot restul e mic.—Sper că noi Englezii vom păstră încă mult timp *le grand talent pour le silence* al nostru. Lăsați pe alții care nu pot până nu se sue pe funduri de butoaie, lăsați-i să trăncănească și să fie văzuți de tot târgul, să cultive numai vorba,—să ajungă o pădure foarte verde dar fără rădăcini! Solomon spune: Este o vreme de vorbit; dar este și o vreme când trebuie să taci. Am putea să întrebăm pe vreun mare Samuel tăcut, negrăbit de a scrie, cum eră bătrânul Samuel Johnson care spuneă că scrie numai din pricina lipsei de bani,—l'am putea întrebă: De ce nu te scoli să vorbești și tu, să-ți promulgi sistemul, să fundezi o sectă? «Intr'adevăr», ne-ar răspunde, până acum mi-am înfrânat gândul; din fericire am avut puterea să-l țin în mine, și n'am fost prea silit să-l spun. «Sistemul» meu mai întâi nu e făcut pentru promulgare; este făcut pentru a mă ajuta să trăesc. Acesta este marele lui scop pentru mine. Cât despre «cinste»? Da, așa e;—dar cum spuneă Cato despre statuă: Atâtea statui în Forul vostru, nu ar fi mai bine de s'ar întrebă, unde e statuă lui Cato?

* * *

Nu fii orator public, tinere Englez de treabă, tu care acuma începi să fii ceva; mai ales nu fii orator de răspântii, dacă te poți oprî. Nu te adresă vulgului, cu urechile lui lungi și cu scaunele lui în Cabinet; nu vorbi vulgului, *urăște* vulgul profan și dă-l la o parte. Adresează-te cu muncă tăcută, cu suferință tăcută în lipsă de muncă, Zeilor, care au pentru tine lucruri mai nobile decât scaune în Cabinet! Talent pentru Literatură, ai tu un asemenea talent? Nu o crede, crede-o cât mai târziu! A vorbi sau a scrie, Natura nu ți-a poruncit hotărît; dar a munci ți-a poruncit. Și află aceasta: nu a fost niciodată un talent real chiar pentru Literatură, ca să nu mai vorbim despre talentele pierdute și pedepsite să facă pseudo-Literatură, care să nu fi fost la început un talent pentru ceva mult mai bun de felul tăcut. De Literatură, în tot chipul, ferește-te, acum mai mult decât or când! Or unde te-ai află, muncește, muncește; orce găsește mâna ta de făcut, fă-o,—cu o mână de om, nu de fantasmă; aceasta să-ți fie fericirea ta neștiută de alții și răsplata cea mai mare. Vorbele tale

să fie puține și bine rânduite. Iubește mai mult tăcerea decât vorba în zilele acestea tragice, când cuvântul însuși, vocea omului nu mai este pricepută de om, iar inimile, în trâncăneala aceia zgomotoasă, rămân întunecate și mute unele pentru altele. Spiritual,—mai presus de orice, oh, nu fii spiritual: nimeni din noi nu e dator să fie spiritual; nimeni nu-l pedepsește; să fim înțelepți și adevărați, da, sântem cu toții datori, sub amenințarea celer mai groaznice pedepse!

Tinere prieten de treabă, scump mie, pe care te *cunosc*, deși nu te-am văzut niciodată și nici nu am să te văd, — tu te găsești, nu ca mine, în fericita împrejurare dă a învăța să *fi* ceva și să *faci* ceva, în loc de a vorbi cu eloquentă despre ceia ce a fost și s'a făcut și poate fi! Cei bătrâni sânt ce sânt, și nu se vor mai schimba: nădejdea noastră ne e în tine. Nădejdea Angliei și a lumii este să se poată găsi încă milioane ca tine, în loc de unități ca acum. *Macte; i fausto pede*. Și fie ca generațiile viitoare, obișnuite iarăși cu tăcerea și cunoscând încă odată ce e nobil și adevărat și divin, să privească în urmă spre noi cu milă și cu o mirare neîncrezătoare!

THOMAS CARLYLE
(Tradus din englezește de C. A.)

HANUL DELA PĂR

Lelea Iana aprinse lampa și umbre, umbre se ridicară de pe pereții mucigăiți și roși de vreme. Apoi după ce mai roboti prin rafturi — mutând ba dincolo o cutie cu scrobeală, ba punând colo un pachet de tutun — șeză cu coatele rezemate pe teșghia. Afară vâjâe vântul și zăpada izbește în geam. Din când în când ușa dărdâe în țâțâni și un vânt rece se furișează pe lângă prag; lumina lămpii începe să pâlpaie, iar focul dudue și mai tare în sobă. Cârциumăreasa stă dusă, cu bărbia proptită în podul palmei. Și așa o apucă seara mai în totdeauna când o întoarce gândul înapoi, în alte timpuri, când erau vremile mai bune și treburile mergeau altfel. Una era Iana cârciumăreasa. De Hanul dela Păr se dusesse veste cale de o poștă. Aci se opreau geambașii când treceau dela târg, ca să se cinstească; și porunceau ocale peste ocale, că vinul eră gustos și cârciumăreasa tânără și bună de gură. Câți nu intrau ca să ciocnească cu un pahar! și pahar se făceau până îi apucă ziua albă, până își goleau pungile... Atunci eră treabă de făcut, dar acum... s'a schimbat lumea. Și! și acum are marfă în prăvălie mai bună ca atunci.—Tot ce e la Stan Chioru în târg, e și la lelea Iana; nu-i lipsește nimic, nici sacu cu roșcove uscate; numai că la ea marfa o mănâncă muștele în rafturi și vinul se face oțet în butoi!... Ei!... dar ce să faci!... așa e roata lumii!...

— Bună vremea!... bușni pe ușă un om ghemuit în ipingea.

Cârциumăreasa tresări și-i alunecă cotul de pe teșghia.

— Mulțumim dumitale moș Mândrule!... Ia șezi, că e un car de vreme de când n'ai mai venit p'aici!...

Moșneagul trânti de vre-o câteva ori picioarele pline de zăpadă.

— Apoi cu treaba incolo-încolo!... Azi am fost la pădure. Adusei un car cu crăci; bine că mă'nvăță Dumnezeu! iată ce vreme se puse!... Și mă bătă vântul toată ziua, mă junghie și acum la os!... Ia vezi, scoate o oală de vin d'ăla mai bunu!...

— Am adus niște vin acuma! spirt nu altceva, să-i dai foc să ardă! și lelea Iana coborî în pivniță.

Lumina lămpii se închide, apoi iar se deschide, și pe pereți se țese umbra ca o plasă subțire. Sub grinda cam lăsată de mijloc și afumată, atârnă două șiruri de covrigi uscați. Intr'un colț stau rezemați doi saci cu mălai și unul pe jumătate cu sare. În rafturile îngrite de vreme sunt răvășite câte-va cutii cu scrobeală și chibrituri; sub teșghia mai e un sac cu tutun și unul cu roșcove, pe cari le ține de vre-o doi ani acolo, uitate de Dumnezeu,—asta eră toată marfa! Moș Mândru își scutură căciula de zăpadă și roti ochii împrejur.

— Ei... mai sântem!...

Lelea Iana ieși din pivniță cu vinul

— Ce ai zis moș Mândrule?...

— Credeam că sunt singur, dar văd că mai am tovarăș! Apăi cine-l vedeă acolo la întuneric, ghemuit în colț și cu căciula aia cât toate zilele în cap?!... Da de unde ești măi nepoate? După port parcă n'ai fi de prin partea locului!

— Sânt de departe!... Și străinul își strânse sarica la piept.

Moș Mândru puse oala la gură, și trase o înghițitură zdravănă.

— Am mai văzut azi de-ai dumneavoastră, au trecut cu cărduri de oi la vale! Unde le duceți?...

— Ne tragem la baltă!... La munte e greu de stat iarna.

Moșneagul dete din cap.

— Așa e!... Ei, puterea lui Dumnezeu e mare. Nu vezi dumneata ce viscol se puse pe aici, dar acolo unde se zice că sunt munți până în nori!... Dar, mulțumim Sfântului că tot a ținut vremea bună până acuma, ș'au făcut oamenii treșoară; numai care o fi fost preă pierde vară l-a apucat iarna fără rost. Ș'apoi să vorbim la drept, cât eră să mai ție, mâine e Sf. Niculae și nu i-ar fi stat rău să vie cu barbă neagră!...

Mocanul își săltă căciula de pe frunte. Băuse o oală cu vin și îmbucase ceva. Par'că i se mai desghetaseră oasele; de trei zile nu mâncase cum se cade, tot pâine uscată de câte o săptămână și cu niște brânză rătăcită prin dăsagi... În cârciumă s'a încălzit bine, Soba dudue și vălvoarea dă năvală pe coș să se ia la întrecere cu viscolul de afară. Se umflă vântul, se zguduș gergevele, fulgii de zăpadă ropăesc în geam. Moș Mândru își trase scaunul mai aproape de străin.

— Măi nepoate ia să mai gustăm ceva!... Că zău par'că îți mai descleștează oscioarele vinu ăsta! Dacă n'am câtă să mai ne înveselim viața asta amară, apoi ne prăpădim cu zile!... Jupâneasă Iano! ia mai adu o oală!...

Cârциumăreasa tresări și abia ridică ploaspele îngreuiate de somn. Moșneagul săltă sprâncenele stufoase.

— Aoleo! ai adormit de acuma, cu găinele!...

Lelea Iana se sculase cu noaptea în cap, toată ziua

cu treabă încoa 'ncolo, s'apoi de când nu mai avea mușterii ca altă dată, se desvătăse să mai stea noaptea târziu și acum pică de somn. Umplu ulceaua cu vin și o puse pe masa mușteriiilor. Moș Mândru toarnă în pahare și le deteră amândoi peste cap. Mai umplu încă un rând și apoi încă unul...

Și vinul tare începe să le scoată roșăța în obraz; le încălzește mădularele și sudoarea li se ivește în față. Străinul rotește din când în când ochii prin colțuri; par'că i-ar fi cunoscute, pare că toate locurile i-ar aduce aminte de ceva, de un trecut depărtat... Pe jupâneasa Iana a prins'o somnul și sforăie cu fruntea pe teșghea. Moș Mândru ș'a aprins luleaua a nuștiu câte oară și-l tot întreabă pe mocan câte în lună și în soare; și că multe chipuri de oameni trebuie să fi văzut! «Iar noi, dă bătrânul din cap, nu știm nimic, doar de acasă la târg, ăsta e drumul nostru». Și tot așa vorbă în sus, vorbă în jos, au golit ulceaua și încă odată au sculat-o pe lelea Iana, și le-a mai umplut încă o oca...

Străinul își deschise sarica la piept, se încălzise, și stă cu ochii ațintiți deasupra teșghelei, sub grinda afumată. Acolo atârnă burduful unui cimpoi. E negru, învechit și fluerul spart pe jumătate. Mocanul își rezimă tâmpla pe podul palmei, apoi își ridică și își lasă privirile pe tavan. Și stă mult așa, și din când în când își ia ochii și iar îi lasă pe grindă... Sudori, sudori îi trec pe frunte și obrazu i se face fețe, fețe. Și dacă lelea Iana n'ar fi fost prinsă de somn, dacă moș Mândru n'ar fi fost furat cu gândul de fumul lulelei și nu i-ar fi încălzit trupul și împăjenit văzul vinul tare, ar fi putut ghici în fundul ochilor streinului, un înnece de lacrimi, izbucnind dintr'un dor ascuns, purtat dealungul unei vremi întregi. Pe fața lui se văd acum, dacă te-ai uita mai adânc, zilele apuse de mult, acum trece șirul, anilor sbuciumați, viața întreagă. Și mocanul își rotește iar ochii, apoi iarăși îi cad privirile pe cimpoi... Nu mai clipește. Luminele par două mărgelile negre, lucioase, țintuite în fundul capului. Acum îl poartă pe străin gândul într'o lume moartă de mult pentru el. Il întoarce în trecutul depărtat, în serile senine, în nopțile cu dragoste. Acum trăește clipele înmormântate și trecutul tot dă năvală și i se înșirue pe dinaintea ochilor...

«E sârbătoarea mare, e Paștele. În fața hanului lelea Ianei, hora se învârtește domol. Fetele strâng și răresc rândurile. Un flăcău mai guraliv spune câte o glumă, ceilalți tovarăși se năpustesc spre mijloc, bat cu piciorul la pământ, apoi iarăși răresc rândurile și hora își ia pasul legănat... Soarele se lasă încet peste deal, se strecoară razele printre frunzele verzi ale salcâmiilor și se joacă pe fluturii argintii de pe iele fetelor. Flăcăul care spusese glume se desprinde dintre rânduri și intră în cârciumă. Oamenii îl iau să le cânte ceva și toți strigară la lelea Iana să aducă cimpoiul... Ciocnesc oalele pline cu vin, din toate părțile se aude «Christos a înviat» iar cimpoiul tremură în mâinile lui Mândru. Colo în colț răsare o snoavă, toți râd, apoi iar ciocănesc oalele și iar strigă «Christos a înviat». Flăcăul lui Mândru cântă înainte; și cu ochii pierduți afară își pleacă capul pe umăr... Acum nu mai suflă în cimpoi, doar cu cotul apasă burduful și degetele îi joacă

pe găuri. Și e duios și dulce cântecul că par' că te fură ca o boare lină și te adoarme!... Flăcăul răsufală din când în când și câte un oftat lung se pierde în undele cântecului. Degetele ating găurile mai des și glasul cimpoiului se ridică și se coboară; apoi aci se îngroașă, aci se subțiază încet, încet, tot mai încet, până ce piere, se stinge, ca să aprindă mai cu foc, dorul în sufletul lui Voicilă. Cei dela masă ciocnesc și iar umplu oalele și iar dau «Christos a înviat», dar flăcăul n'aude par'că nimica; el cântă mereu, cântă de ai crede că se sparge cimpoiul în mână, cântă dorul, cântă dragostea care îl muncește. În cântecul lui Voicilă tremurat ca o rază plâpândă a dimineții, plânge chinul care îi săgetează inima, picură durerile ce-i curmă sufletul... Un om se ridică dela masă și-i întinse o oală cu vin.

— Măi nepoate Voicilă! Ia dă bărdaca asta peste cap și nu mai purtă inima rea! Las-o la pârda mica de miliție! Să fii sănătos și o să scapi de ea.

Voicilă oftă adânc și nu vru să bea. Iși întoarse ochii afară; hora tot se mai învârtea. În prag Ileana lui Sandu se uită galeș la el. Ochii-i negri, fără fund, parcă-l întreabă: «Și mă lași singură!... Flăcăul își pleacă fruntea în jos, mâinele îi înlemniră pe găuri și cântecul amuți»...

Ușa hanului se deschide repede și o fată ca de vreo cinsprezece ani, intră plină de zăpadă. Mocanul tresări și deschise ochii mari. Moș Mândru tot mai pufulia din lulea, învăluit într'un fum gros. Jupâneasa Iana care adormise deabinele pe teșghia, sări în sus. Fata se uită împrejur, tropăi pantofii încărcăți de zăpadă și cu gura aproape încleștată de ger, dete bună seara.

— Să trăiești taică, îngână moș Mândru. Jupâneasă Iano! Mai trezește-te! și ia vezi ce vrea nepoata Ileana.

Fata scoase o sticlă de sub zăbun și ceru unt-delelemn de doi gologani. Streinul deschide ochii și mai mari și se uită lung la fata care aștepta, — tot schimbând când un picior, când altul, — ca să-i pună unt-delelemn în sticlă. O măsoară de sus până jos. Ce semănare Doamne!... Tot așa de naltă!... tot așa de chipesă ca și ea!... Par'că-s ochii ăia!... Și tot așa arcuite sprâncenile!... Ileana întreagă!... Și tot așa o chiamă!... Doamne!... Nu! nu e ea! Ileana o fi bătrână dacă s'o mai ține!... Poate mai trecută ca mine!... Și mocanul cu ochii învăluiți într'o poșghită de lacrimi, își pleacă fruntea în jos.

A plecat fata. Afară mai tare vâjâie vântul și obloanele se isbesc din când în când de zid. Lelea Ianei i-a mai trecut somnul. Se ridică de pe scaun și mai mări lumina lămpii; o umbră subțire se luă de pe pereți.

— Păcat de biata fata asta,

— De ce jupâneasă Iano? îngână moș Mândru.

— Păi, nu vezi cum o ulește lumea! Par'că ea e de vină dacă e din flori! Așa i-a fost ursita ei!... Și a bieteii mășii, săraca!... Și Voicilă n'a fost și el împins de ceasu rău!...

Moș Mândru își pleacă fruntea în jos și oftă lung.

— Ei, jupâneasă Iano, nevoia când cade pe capul omului!...

Cârciumăreasa dete încet din cap.

— Da nu-l știu eu pe Voicilă ce pâinea lui Dum-

NOTE ȘI DISCUȚIUNI

ATITUDINEA IRONICĂ ÎN VIAȚA

În ultimile două decenii s'a scris și s'a vorbit mult la popoarele neolatine despre necesitatea urgentă de a întări voința copilului pentru a forma oameni întreprinzători, activi și disciplinați. S'a arătat că educația publică din școli e greșit orientată, deoarece dezvoltă numai inteligența și în special memoria, în loc de a dezvoltă aptitudinile cele mai necesare în viață: spiritul de observație și de reflecție, inițiativa, ordinea și sentimentul solidarității. S'a arătat însă că superioritatea Anglo-Saxonilor se datorește caracterului lor.

Acest curent s'a impus în cele din urmă corpului didactic din Franța, determinând o ușurare a programelor și o schimbare a metodelor de predare. Eră de așteptat însă că va întâmpina rezistență în firea Francezului. D-l Paulhan într'o scriere recentă ¹⁾, de ordin pur speculativ, ridiculizează tipul omenesc pe care tinde să-l producă curentul moral de astăzi. D-sa crede că noi păcătuim mai adesea prin lipsă de pătrundere decât prin lipsă de îndemn, că «agitații» sunt mai vătmători societății decât «înțelepții» care se țin în rezervă.

Ar fi însă să dăm o greșită idee despre scrierea d-lui Paulhan atribuindu-i preocuparea de a combate curentul moral de care am vorbit. D-sa a scris numai pentru trebuința de a-și afirma ideile. Titlul de «Morală» nu trebuie luat în înțelesul obișnuit de regulă de purtare. D-l Paulhan nu recomandă nimic. Se mărginește să ne comunice ideile sale. Noi însă crezând că orice lucrare serioasă, nu e pur subiectivă, ci reprezintă unele idei ale timpului, socotim pe riscul nostru «Morală ironiei» ca o reacțiune în contra ceea ce vom numi «Morală acțiunii».

Orice sistem de morală corespunde unei anumite concepțiuni despre univers și despre societate. D-l Paulhan concepe universul ca un haos de elemente, foarte puțin coordonate între ele. Astfel fiind, universul nu ne impune decât necesități fizice; n'are nici o autoritate morală. Unii pot visa că universul se va organiza cu încetul, că evoluția lui e continuu îndreptată într'o aceeași direcțiune: dat fiindcă, nu cunoaștem care e această direcțiune, nu putem deduce nimic cu privire la atitudinea noastră în viață.

Dacă considerăm natura societății în general, nu putem deduce decât niște reguli de purtare foarte vagi. Simpatia, ajutorul reciproc, veracitatea, respectul mutual par a fi condiții favorabile pentru existența unei societăți. De fapt însă, în societățile pe care le cunoaștem ura și lupta, minciuna și poate chiar violența au rolul lor necesar. Fiecare tip social are nevoie de anumit fel de morală. O societate industrială va impune mai ales probitatea, exactitatea în împlinirea angajamentelor; o societate războinică va prețui înainte de toate: curajul, disciplina și solidaritatea militară.

1) *La morale de l'Ironie*, 1 vol. în-16 din „Bibliothèque de philosophie contemporaine”. (F. Alcan, editor).

nezeu era! El n'avea tărie nici să taie un pui de găină, dar să răpue viață de om! Ei, dar când ți-e scris s'o pați, fuge și Dumnezeu din cale-ți... Bre,... par'că-l văd și acuma cum cânta cu cimpoiul!... Câți ani or fi la Paște!

— Sânt cincisprezece! și o lacrimă se prelinse pe obrazul ars de vreme, al moșneagului.

Cețe, cețe încep să-i treacă pe dinaintea ochilor.

— Și de atunci până acum nimeni n'a mai cântat cu cimpoiul! Uite-l stă atârnat acolo în grindă. Lelea Iana oftă și ea lung și 'și trecu mâna peste frunte. Eu cred că s'a prăpădit Voicilă! că altfel venea hârtie la primărie cum și ce fel!...

— Știe Domnul!... și moș Mândru își șterse ochii cu mâneca cămășii.

«Ileana din flori!» Vorbele astea îl cutremurară pe mocan. Un fier ars par'că îi trecu prin inimă. Crețuri, crețuri i se fac pe frunte și ochii îi lucesc mai mult. Incepe să-i tremure tot trupul și boabe de sudoare se preling pe obraz. Ca o furtună dă acum năvală și mai mult tot trecutul: Ileana, hora de atunci, Paștele, cârciuma plină cu oameni; și cum i-a năzărit pe Tudorache al lui Crăciun pentru Ileana, și s'a luat cu el la ceartă; cum l-a croit cu scaunul în cap și l-a lăsat mort pe loc. Apoi cum a fugit pe câmpuri, cum s'a ascuns prin porumburi, prin scorburi, până ce a ajuns la munte și aci a intrat la niște ciobani, la oi; cum s'a îmbrăcat și el cu sarică ca ceilalți tovarăși și și-a lăsat barba și părul mare; și cum și-a pierdut din urmă atâtea ani de zile. Tot amarul vieții i se rânduiește acum pe dinaintea ochilor și ceva greu par'că îi apasă pe piept și-i oprește respirația. I se împăenjinește din ce în ce mai mult văzu și totul se învârtește în jurul lui. E mort pentru cei din sat și pentru toți cari l-au cunoscut! Nimeni nu mai știe de el, doar din întâmplare de-și mai aduc aminte! Și Ileană l-a uitat și ea de mult, iar cealaltă, dacă i s'o fi spus de el, desigur că-l blestemă!... Și nici bătrânul, nici el nu-și mai cunoaște copilul!... Lelea Iana și cu moș Mândru tăcuseră, par'că le-ă luat graiul... Amândoi stau cu fruntea plecată în jos, prinși de firul ce se deapănă al trecutului!... Streinul tresări ca mușcat de șarpe, îngână «bună scara» și bușni pe ușă!...

Văjâie viscolul, zăpada cade cu grămada, mocanul se luptă cu nemeții ce-i trec peste genuchi. Se umflă vântul, îl suflă pe dedesupt, îi desface cojocu la piept dar el nu simte frigul, un jăratec îi e tot trupul. Pe partea dreaptă a drumului, printre mogâldețele de zăpadă, se ridică gârbov, de sub nemete, cosorobul unui bordei, cu strașina plecată. Prin ochiul de geam, înemețit pe jumătate, deabia răsbate până afară, lumina slabă, ce se închide și deschide, a unei feștili. Mocanul se oprește, se uită câțva spre geam,— părea că e o scântee în fundul unui mormânt. Cât de mult s'a schimbat! Bordeiu l'a lipit aproape cu pământul. Ar vrea să se apropie, doar să se uite așa pe furiș, să le vadă!... Și o luă spre bordei; merse câțiva pași și odată îi fulgeră prin minte! «Ești mort!»!... Se umflă vijelia mai tare și-l dete înapoi. Streinul își pleacă fruntea în jos, își strânge sarica la piept și zorit dela spate de viscolul ce nu-i dă răgaz, pornește iarăși în lume!

ION CHIRU-NANOV

Cu aceste considerațiuni, problema nu-i rezolvită, căci omul nu e numai un element cosmic și social: el are o individualitate a lui proprie, relativ independentă și opusă societății și celorlalte ființe,

Viața noastră întreagă, sentimentele, ideile și conduita noastră manifestă continuu discordia între diversele elemente care ne compun ființa. Ea e cauza luptelor noastre interne, a satisfacțiunilor și remușcărilor.

Lupta dintre eul individual și eul social a fost adesea observată, dar fără a i se recunoaște însemnătatea. Desigur că a fost intenționat trecut cu vederea. Una din minciunile fundamentale ale moralei e de a ascunde antagonismul ireductibil și perpetuu dintre indivizi, pentru a pune în vedere numai solidaritatea, de altfel reală, care-i leagă unii de alții.

Acest conflict dintre viața individuală și viața socială, unit cu o inteligență mai dezvoltată, explică faptul că omul e prin excelență un animal moral. Ființele care sunt, ca albinele și furnicele, adaptate la viața socială, n'au nevoie de morală. Tot astfel acele care nu trăesc în societate. Omul e aproape singura ființă care nu se găsește în nici una din aceste situațiuni. El trăește în societate rămânând în acelaș timp un individ cu o viață proprie, ale cărei interese se opun mai mult sau mai puțin intereselor grupului din care face parte. Din conflictul lor tragic s'a născut morală.

Așa se explică începutul de morală pe care îl observăm în specia canină. Schimbând condițiile de existență a cânelui, noi i-am alterat armonia lui mintală. I-am impus raporturi sociale la care el nu eră adaptat. Și el n'a putut opera încă sistematizarea între viața lui naturală și viața socială din tovărășia omului. De aceea se ivește adesea opoziție între interesele și dorințele personale ale cânelui și dorințele noastre, zeul care îi dictează morală. De unde urmează șovăiri, lupte interne, un sentiment născând al datoriei și poate chiar remușcări. D-l Paulhan citează cazul unei cățele, care îl însoțește întotdeauna la vânătoare cu vii demonstrații de bucurie. Când însă aveă căței de nutrit, îl întovărășia numai o bucată de drum, apoi la un moment dat îl părăsia, lăsând capul în jos și evitând privirea stăpânului său. Lupta între obligațiuni sau între tendințe contrare e vădită. Cazul ne pare într'adevăr semnificativ.

Tot incoherența societăților omenești a necesitat morală individuală. Ea a pervertit instinctele noastre naturale. Străbunii omului, ca orice animale, se îndepărtau instinctiv de lucrurile vătămătoare: altfel n'ar fi putut trăi. Omul de astăzi păstrează încă instincte utile, dar societatea le-a turburat exercițiul. Găstul pentru alcool, locuința în case nesănătoase, activitatea prelungită în timpul nopții, îngrămădirea în ateliere, fabrici și locașuri de întrunire, tot felul de acțiuni neigienice arată că organismul nostru nu s'a putut adapta noilor împrejurări.

În rezumat, omul are prin forța lucrurilor o purtare contradictorie. Fără să voiască lucrează pentru alții, conform sugestiunilor care i se impun. Fără să știe lucrează pentru sine conform naturei sale proprii. Și cum interesele altora se deosebesc în totdeauna de

ale lui, el nu poate nici în teorie, nici în practică să rezolvească bine problema vieții.

Ce atitudine convine unei atare ființe incoherente și logice, împărțite între forțe atât de opuse? — De sigur că ar fi de dorit să pună în acord toate forțele sale, dar aceasta-i cu neputință. Atunci singura atitudine rezonabilă, care îi rămâne, e ironia.

Sunt multe feluri de ironii: ele nu sunt toate recomandabile. Există o ironie josnică și o ironie fină subtilă; o ironie răutăcioasă și o ironie disprețuitoare sau binevoitoare; o ironie naivă și o ironie dezamăgită. Există ironia mizantropului și aceea a filantropului, ironia asasinului care își batjocorește victima și aceea care a inspirat poate pe Ion Huss, pus pe rug.

«Atitudinea ironică morală» derivă din privirea minciunilor și contrazicerilor lumii, societăților și indivizilor. Ea presupune că putem să apreciem contrastul între realități și aparențe, între natura lucrurilor și convențiunile sub care o mascăm în ochii noștrii și ai celorlalți.

Ironia noastră va însemna că nu ne facem iluziune asupra valorii actelor și sentimentelor omenești. Nu există nimic absolut în morală. De îndată ce ne ridicăm puțin mai presus de punctele particulare de privire, vedem că aprobarea și dezaprobarea își pierd valoarea lor. Orice sentiment, orice act e bun sau rău numai în anumite împrejurări concrete: valoarea lui depinde de aceste împrejurări. «Nu putem afirma nimic despre bine și despre rău; de îndată ce eșim din formule abstracte, în afară de experiența noastră atât de scurtă, și în limitele chiar ale acestei experiențe, nu spunem foarte adesea decât prostii.» (p. 163).

Aceasta e o proiecțiune redusă a lucrării d-lui Paulhan. S'ar putea lua însă nenumărate proiecțiuni, căci această lucrare e cu desăvârșire lipsită de plan. M'am silit însă s'o citesc până la capăt, căci e opera unui spirit fin, subtil și interesant. În noianul de observațiuni și reflexiuni care o compun, sunt unele care te fac să zâmbești, altele care te pun pe gânduri.

Cu aceste cuvinte ar trebui să închei. Cu riscul însă de a da mai mult de lucru atitudinii ironice, adaug încă o observațiune.

Ironia este desigur o atitudine inteligentă în viață. Ea poate chiar aduce foloase societății, fiind practică de câțiva cugetători de elită. Dar dacă s'ar generaliza, dacă ar deveni o regulă de purtare a tuturor intelectualilor, ar determina o scădere a activității și treptat a vitalității poporului respectiv.

G. ASLAN

AFACEREA CĂRȚILOR DE CITIRE OFICIALE

(MONOPOLUL No. 2)

Discuțiunea ce se urmează de câțiva vreme prin reviste și ziare în privința aprobării abecedarului oficial, este menită să facă lumină într'o chestiune care interesează nu numai pe un număr restrâns de autori ci pe întreg corpul didactic primar urban și rural. Căci, cine alții, decât institutorii și învățătorii din țara, întreagă au să beneficieze de bunătatea cărții unice,

în caz când alegerea a fost binefăcută, ori să-și amărăscă viața în cursul celor trei ani, cât este obligatorie, în caz contrariu.

Cum însă aceeaș comisiune, care a înzestrat școalele cu actualele abecedare, atât de mult discutate, s'a pronunțat și pentru cele mai bune cărți de citire, cred că fac un bun serviciu colegilor arătând, în marginile unui articol de revistă, cum s'a făcut și această alegere.

Este recunoscut de toată lumea, că orice lucru bun se face în timp. Să examinăm puțin lucrarea comisiunii Monopolului No. 2 din acest punct de vedere.

Concursul pentru abecedare și pentru toate cărțile de citire de curs primar s'a anunțat pentru ziua de 1 Martie 1908 ¹⁾. Dela această dată, comisiunea începe lucrarea sa și, în mai puțin de 3 luni de zile o dă gata: abecedare, citiri de clasa II, citiri de clasa III și citiri de clasa IV sunt citite, apreciate, adnotate și clasificate și raportul depus la Minister și dat publicității, spre marea mirare a cunoscătorilor în materie de cărți didactice.

La concursul Monopol No. 1, comisiunea și-a început lucrările la 15 Aprilie 1902, dar numai cu abecedarele și cărțile de citire pentru clasa II și a depus raportul respectiv la câteva zile din Iulie acelaș an; iar cercetarea cărților de citire pentru clasele III și IV s'a început la 15 Ianuarie 1903 și a ținut până la sfârșitul lui Iunie acelaș an.

Comisiunea Monopolului No. 2 ia în cercetare abecedarele prezentate la concurs și toate cărțile de citire, adică de clasa II, de clasa III și de clasa IV, la 1 Martie 1908 și în luna Mai acelaș an, notați bine datele, sfârșește migăloasa lucrare a examinării atâtor manuscrise. Nu e așa, că o asemenea comisiune expeditivă este vrednică de admirat?

Unde mai puneți că toți membrii comisiunii n'au renunțat în acest timp la ocupațiunile lor obișnuite, ci pedeașupra și-au mai luat asupră-le toate însărcinările ce onor. minister ai instrucțiunii și cultelor a binevoit să le dea.

Dar... să lăsăm abecedarele, despre care s'a vorbit și s'a scris destul și să ne ocupăm de cărțile de citire.

D-nul președinte, G. Bogdan-Duică scăpat cu chiu, cu vai ²⁾ de abecedare, pune mâna pe cărțile de citire de clasa II și, adresându-se colegilor săi din comisiune le zice: Pe lucru, domnilor! În câteva zile să mi le dați gata! Și, înainte de a sfârși toți de citit, ori mai bine zis de răsfoit, toate manuscrisele în chestiune se pomenesc convocați în ședința plenară unde, în urma discuțiunilor urmate, cad de acord ca să fie clasificată I-a și deci admisă de a se tipări „**Cartea de citire pentru clasa II urbană și divizia II rurală** de d-nii G. Coșbuc, membru corespondent al Academiei, G. A. Dima, profesor de științe la liceul St. Sava și

fost institutor, G. N. Costescu, directorul școalei Enăchiță Văcărescu și G. Stoinescu, institutor în București.

Aparențele erau salvate: O carte, care are de autori pe un membru corespondent al Academiei, pe un profesor dela renumitul liceu S-tul Sava și fost institutor, pe directorul școalei ce poartă frumosul nume de «Enăchiță Văcărescu» și pe un institutor din București, de sigur, nu poate să fie decât cea mai bună! ¹⁾

Două serii de cărți le dăduse gata. Cum timpul trece repede, mai ales când cineva este ocupat peste măsură, grija de căpetenie a d-lui G. B. D. ²⁾ eră acum, cum s'o scoată la capăt și cu celelalte două serii de cărți, adică cu citirile de clasa III și cu citirile de clasa IV.

Dar, pe când neobositul domn președinte își trudiă mintea să născocească o portiță de ieșire și pentru acestea, dă cu ochii de colegul său de curs secundar, d-nul profesor G. A. Dima, cu care de altfel lucră zilnic în comisiunea pentru înaintarea învățătorilor, și-i spune unde s'a oprit cu lucrările celeilalte comisiuni. Ca buni colegi ³⁾, cari acum se puteau îndatoră reciproc, d-nul Dima își exprimă următoarea părere cu privire la cărțile de citire: Ca să fie o continuare în predarea diferitelor obiecte de învățământ, o dezvoltare treptată a materiei dela clasă la clasă și acelaș stil și ortografie în toate manualele, ar fi bine să se aprobe seria întreagă de cărți de citire ale acelorași autori.

După o matură — dar pripită chibzuință — d-nul Bogdan-Duică a prins ideia, și-a însușit-o și... cu ea înaintea comisiunii respective.

Știți ce, Domnilor, le zice sentențios d-nul Președinte, părerea mea este să ne ocupăm în special numai de cărțile de clasa III și a IV ale d-lor Coșbuc, Dima, Costescu și Stoinescu, căci, de sigur, tot cărțile acestor autori trebuie să fie cele mai bune, cunoscută fiind pricepera și titlurile mai sus numiților. Iar la obiecțiunile unora din membrii comisiunii, cari ar fi propus să se ocupe deopotrivă de toate cărțile supuse cercetării lor, îmi închipui, că i-a adus la tăcere amenințând că... „dă dracului toată afacerea“.

— Bine, domnule președinte, să fie cum zici; dar cum motivăm noi aprobarea unora și respingerea altora?

— Lăsați pe mine, adaugă d-sa, doar atât mă pricep eu! Și iată cum:

Voiu face un raport numai din observațiuni generale, ferindu-mă pe cât se va putea de amănunte; în schimb ca raportul să fie în acelaș timp și voluminos și ceva mai interesant, îl voiu presăra cu personalități, sarcasme și glume. Zis și făcut! ⁴⁾

1) Pentru amănunte a se citi broșura d-lui Dima Cristescu intitulată „Răspuns la un raport“.

2) Inițialele cu care semnează de obicei d-nul G. Bogdan-Duică improvizatele sale notițe și observațiuni, ce face articolelor publicate în *Revista generală a învățământului*, revistă pusă în ultimul timp în serviciul său personal, spre a se apăra în afacerea abecedarelor și a cărților de citire oficiale. (Vezi anul IV, No. 9.)

3) Motiv pentru care d-nul Dima numit I-iu în comisiunea de sub președinția d-lui Spiridon Popescu, a stăruit să fie trecut în locul d-lui Radu Dobrescu, în comisiunea de sub președinția d-lui G. Adamescu, alături de simpaticul său coleg d-nul G. Bogdan-Duică. Oare numai motivul acesta să fi fost?

4) Vezi Raportul publicat în *Revista generală*, anul IV, No. 1.

1) Vezi Monitorul Oficial No. 66 din 1907.

2) Zic «cu chiu, cu vai», căci greu trebuie cineva să lucreze — și mai ales în calitate de președinte într'o afacere în care nu se prea pricepe. Despre abecedare ne-a arătat — nu ce știe, ci ceea ce a citit ca profesor de limba germană — într'o broșură tipărită de Cassa școalelor sub numele «*Părerii despre abecedar*». Dar despre cărțile de citire... nici atât.

Și iată toate școalele din țară, urbane și rurale, de băieți și de fete, îndatorate să schimbe cărțile de citire de mai nainte cu altele noi, lucrate însă de aceeași companie de autori, cărora Onor. Cassa a școalelor, în baza prozei d-lui G. B. D. din mai sus numitul raport, va binevoi să-i numere rotunda suma de 43500 lei adică patruzeci și trei de mii cincisute lei¹⁾.

În cele următoare voi încerca să concretizez cu fapte superficialitatea lucrării Onor. Comisiuni a Monopolului No. 2 și părtinirea vădită de care a dat probe.

În două manuscrise respinse, unul de clasa II și altul de clasa III, se face o critică strașnică lui Bălcescu, I. Ghica, Donici, V. A. Urechiă, N. Gane, Alexandri, Carmen Sylva, Duiliu Zamfirescu, Delavrancea și, altor câțiva fruntași ai poeziei și ai prozei române și, ca ironic a soartei, de către o persoană, căreia îi lipsește calitatea de cetățean român!

Așa la atât de cunoscuta poezie «*Lăcrămioarele*» a lui Alexandri și anume versurilor:

«Dar ca voi mici lăcrămioare

«N'are 'n lume nici o floare

«*Miros dulce, dulce nume...*

Comisiunea găsește cu cale să le critice și încă cu un puternic argument, rezumat în patru cuvinte și un semn de exclamare: «*lăcrămile nu sunt dulci!*»

Bietul Alexandri! El vorbea de florile cu parfumul atât de dulce al lăcrămioarelor și Onor. Comisiune se gândește la lăcrămile omenești! Ce concepție!

La bucată intitulată în manuscris «*Trandafirii*», o adevărată perlă a marelui nostru prozator Delavrancea, aceeași Comisiune o caracterizează cu un mare semn de întrebare. De ce? Probabil, că părerile scrupuloșilor examinatori sunt atât de profunde, că nu se pot exprima prin graiu!

În manuscrisul respins se găsește și poezia d-lui Duiliu Zamfirescu, intitulată «*Bucovină*», care este apreciată cu două semne de întrebare și cu vorba «*parodie*», scrisă alături cu titlul. Și... ca nu cumva să rămână necunoscut în lumea didactică și literară, autorul faimoasei întrebări iscălește.

Pe motivul că este parodie, această poezie este clasată de rea și deci n'are ce căută în cărțile de curs primar.

Spre mirarea noastră însă, ce vedem? Poezia «*Bucovină*» a d-lui Duiliu Zamfirescu este tipărită în cartea de citire oficială de clasa III, la pag. 260—261.

Cu alte cuvinte, aceeași bucată nu este bună într'un manuscris respins, însă este foarte bună pentru un manuscris admis și clasificat 1-iu. Frumoasă logică!²⁾

E drept însă, că în cartea priveligiată, o strofă din numita poezie a suferit oarecari modificări, și cum acestea, cred, că vor interesa de sigur pe autorul ei, o reproduc alături cu originalul:

Duiliu Zamfirescu: „Poezii nouă“ pag. 7.

Ah, Ștefane Voevoade,

Scoală din mintean,

Că duiumul de noroade

Înima din el i-o roade,

Bietul pământean.

Citirea oficială de clasa III, pag. 261.

Ah, Ștefane voevoade,

Scoală din mormânt,

Că duiumul de noroade

Înima din el i-o roade

Bietulul moșnean.

Adică *mintean-pământean* rimează slab, iar *mormânt-moșnean* e o rimă nouă și de o valoare superioară și deci trebuie neapărat încetățenită în literatură.

Tot în vederea acestei rime bogate, probabil, vorba *pământean* a fost înlocuită cu vorba *moșnean*; căci, pe cât îmi pare, poetul vorbește de pământeni Bucovinei, iar nu de moșnenii ei.

În legenda «*Dragoș*», poetul Vasile Alexandri descrie zimbrul ca având «*coarnele oșelite*» și «*aripi la copite*». D-nul G. B. D. se întreabă, dacă e «glumă ori figură?»

Cred, că nu e nevoie să inzist mai mult și că acum sunt în drept să întreb și eu, servindu-mă de însuși cuvintele Președintelui: Concursul Monopol No. 2 a fost glumă ori parodie?

Un argument mai mult, care învederează superficialitatea și spiritul de părtinire al acestei comisiuni este și o altă împrejurare.

Înainte de a se comunica oficial rezultatul concursului, d-nul Președinte însărcinează o parte din autorii favoriți să facă alegerea ilustrațiilor necesare cărților, ce aveau să se aprobe; iar după aprobare, D-sa merge acasă la autorii clasificați 1-iu și lucrează împreună săptămâni întregi la modificarea și îmbunătățirea cărților alese.

Pe cât îmi amintesc, Președintele Comisiunii Monopolului No. 1, mult regretatul fost profesor D. A. Laurian, odată cu înștiințarea autorilor, ale căror cărți au fost clasificate 1-iu, le-a făcut cunoscut pe cale oficială și modificările ce trebuiesc făcute, în conformitate cu procesele verbale, încheiate de întreaga comisiune în ședințele sale plene.

Câtă deosebire: Un președinte demn și imparțial care își stabilește sediul de lucru la Minister pentru tot ce privește Comisiunea monopolului de cărți didactice, cum și firesc eră, și un alt președinte, mai... popular, care n'are nevoie de sediu oficial, putând lucra tot atât de bine și la Minister, ca și acasă la autorii agreeați D-sale!

Nu mai vorbesc de faptul, că la concursul Monopol No. 1, manuscrisele au fost prezentate sub motto, că membrii comisiunii le-au citit pe toate numai la Minister, neavând voie sub nici un cuvânt să le ia pe acasă, cu atât mai mult să le plimbe cu poșta dela un membru la altul ca de data aceasta¹⁾, că în fine clasificarea s'a făcut pe baza unor medii rezultate din aprecierea cu note aparte a diferitelor materii de învățământ conținute în cărțile supuse examinării lor, plus notele pentru stilizare și planul lucrării.

Dacă d-nul Președinte al Monopolului No. 2 și-ar fi dat puțină osteneală să răsfoiască dosarele concursului precedent, cred că altfel și-ar fi tras linia de lucru și ar fi dat desigur și rezultate mai mulțumitoare.

Dar d-nul Bogdan-Duică, care tăgăduiește țării noas-

1) Un membru din Comisiunea Monopolului No. 2 își avea sediul de lucru într-o comună rurală din județul Covurlui.

1) Vezi Monitorul oficial No. 189 din 1901.

2) Ce zice d-nul G. B. D., care dela tribuna Ateneului din Capitală cere îndepărtarea treptelor formale psihologice și înlocuirea lor cu... bunul simț și logică?!

tre orice trecut pedagogic și orice merite — fie cât de modeste — pentru școalele normale și absolvenții lor¹⁾, se înțelege, că n'avea ce să învețe dela predecesorii săi. Totul în materie de pedagogie și cărți didactice, trebuie să se știe odată pentru totdeauna, se începe dela apariția D-sale în arena didactică!

Dacă comparăm acum cărțile clasificate întâiu cu cele clasificate al doilea de la aceleași clase, se înțelege, după raportul Comisiunii care astfel le-a orânduit, aprecierile ce li se fac sunt aproape aceleași: și la unele și la altele li se recunosc calități și li se enumără unele scăderi²⁾.

Așa despre cele de clasa III, d-nul G. B. D. se exprimă astfel: „Cărțile de clasa III au fost cele mai slabe. Nici una nu ni s'a părut suficientă din toate punctele de vedere“. Și totuși D-sa găsește cu cale să acorde cărții d-lui Coșbuc și Comp, premiul 1-u în întregime. Iar despre cartea de citire de clasa IV, clasificată a 2-a conchide: „Amănuntele acestea arată în ce fel s'ar putea îmbunătăți cartea până la puțința de a deveni triumfătoare“. Cu alte cuvinte, nu i se fac decât obiecțiuni de amănunt, cari, sunt sigur, nu i-ar fi dat mai mult de lucru, decât i-a dat cartea clasificată 1-a.

Regret, că-mi lipsește spațiul spre a pune în paralel observațiunile unora și ale altora, pentru deplina convingere a cititorilor acestei reviste.

Atunci, dacă diferențe mari n'au existat dela autori la autori, ce însemnează concentrarea premiilor 1-iu ale celor trei cărți de citire, în valoare de 43.500 lei, în mâna unei singure asociații de autori? Nimic mai mult, decât... pentru unii mună și pentru toți ceilalți ciună!

Pentru fostul președinte al Comisiunii Monopolului No. 1, repausatul D. A. Laurian, însuși actualul Domn Ministru al instrucțiunii și cultelor a luat inițiativa³⁾ să-i ridice un monument. Nu știu, dacă și pentru președintele Comisiunii Monopolului No. 2, d-l G. Bogdan-Duică, se va găsi cineva, care—pentru meritele d-sale în materie de cărți didactice de curs primar — să ia o asemenea inițiativă.

ȘT. NEGULESCU, institutor.

EXAMENELE DE CAPACITATE PENTRU NUMIREA PROFESOARELOR LA ȘCOALELE SECUNDARE DE FETE

I

— Condițiuni de admitere —

În conformitate cu art. 28 alin. II din legea învățământului secundar și superior și art. 33 alin. II din legea învățământului profesional, ministerul instrucțiunii publice anunță că se vor ține examene de capacitate pentru numirea profesoarelor la școalele secundare de fete de gradul I și II și la școalele normale primare de fete precum și pentru numirea institutoarelor la școalele profesionale de fete.

Aceste examene se vor ține în următoarea ordine:

Pentru specialitatea: *partea literară, fără limbile moderne străine* la 1 Octombrie 1909 și pentru specialitatea: *limba franceză* la 1 Noiembrie 1909. Examenele se vor ține în localul Universității din București, la orele 8 dimineața în zilele de mai sus.

Reproducem după publicația ministerului condițiunile de admitere:

Candidatele cari doresc a fi înscrise la aceste examene, vor înainta cererile lor ministerului cultelor și instrucțiunii publice până în ziua de 30-Septembrie 1909, cel mai târziu. În nici un caz și sub nici un motiv, nici o cerere de înscriere nu se va mai primi după această zi.

Cererea de înscriere va trebui să fie semnată cu numele și

pronumele întreg al candidatei și să arate adresa sa clară și exactă, precum și specialitatea pentru care se înscrie. Cererea va mai trebui să fie însoțită de următoarele acte:

a) Actul de naștere sau un alt act autentic, din care să se constate că candidata este majoră;

b) Actul constatator că candidata este de naționalitate română;

c) Certificatul de absolvirea liceului sau diploma de bacalaureat, sau un alt titlu academic, care să fi fost recunoscut echivalent cu acestea, conform art. 61, alin. II din legea învățământului secundar și superior;

d) Diploma de licență sau de doctorat în litere sau alte titluri academice, cari să fi fost recunoscute echivalente cu acestea, conform art. 61, alin. III din legea învățământului secundar și superior;

e) Un certificat care să dovedească că a audiat cursuri de pedagogie în Universitate și a trecut un examen satisfăcător asupra acestei materii și că a urmat toate conferințele și lucrările practice ale unui seminar pedagogic;

f) Un certificat de bună purtare.

Pentru a se da curs cererii de înscriere, toate actele enumerate aci sunt indispensabile. Se vor pune la dosar cererile cari nu vor fi însoțite de toate aceste acte, iar actele se vor restitui candidatei prin poștă.

În nici un caz și sub nici un motiv nu se vor admite cereri însoțite numai de parte din actele necesare. Nici un termen nu se acordă peste cel prevăzut în publicația de față pentru prezentarea a parte din acte.

Nu avem de adăugat decât o simplă observațiune, care ni se pare foarte întemeiată asupra nedreptății ce se face prin condițiunea impusă la litera e.

În adevăr, ministerul cere candidatele:

1) să dovedească *audierea unui curs de pedagogie la Universitate și trecerea unui examen satisfăcător asupra acestei materii* și

2) că *a urmat toate conferințele și lucrările practice ale unui seminar pedagogic.*

Nedreptatea provine din faptul că ministerul cere candidatele de azi îndeplinirea unor condițiuni pe cari legiuitorul dela 1898 care a reglementat instrucțiunea fetelor (art. 5-6 din lege) și recrutarea corpului didactic necesar (art. 95—100) le supunea înființării unei școli speciale pentru pregătirea profesoarelor secundare: *școala normală superioară*, școală care până azi n'a fost înființată. E-levele, admise în anumitele condițiuni în această școală pe lângă cursurile, conferințele și lucrările practice ce erau obligate să urmeze, în vederea carierii didactice aveau să *facă practică pedagogică în o școală secundară de fete de gradul al doilea, sub conducerea maestrului de pedagogie și a maestrilor respectivi.*

În aceste condițiuni, la examenele de capacitate reglementate de art. 97—98 din lege se putea cere dovada practicei pedagogice la un seminar pedagogic, căci era acest seminar, oarecum special pentru fete. Trebuie să adăugăm că la aceste examene de capacitate legiuitorul admitea, în chip provizoriu și licențiatele în litere și științe cari au urmat *în internatul școlii normale superioare lucrările teoretice și practice de pedagogie ale anului al III-a.*

Precum încă această școală normală superioară, care singură era să prepare personalul necesar școalelor secundare de fete de gr. I și II—ceia ce reiese clar din art. 96—98 și 107 din dispozițiile tranzitorii ale legi — nu s'a înființat, este o nedreptate a se cere candidatele de astăzi să fi urmat lecțiile unei școli cari nu a existat.

Ca să prezinte certificat de audierea cursurilor și conferințelor seminarului pedagogic, da, înțelegem, căci au putut urma aceste cursuri la seminariile pedagogice alipite pe lângă universitățile din București și Iași.

Dar care seminar pedagogic universitar, din cele două existente a admis sau ar putea admite fete, să facă practică în școlile de aplicație de băieți? Și mai mult încă, dacă fetele nu au putut face practică pedagogică în aceste școli, singurele seminare pedagogice existente, de unde să aducă ele certificatul cerut de minister?

În acest chip privită chestiunea, cu toată bună voința pe care am păstra-o ministerului școalelor, intrăm în veselul câmp al *absurdului.*

Asupra programului din care vor fi examinate candidatele precum și asupra normelor după cari se vor ține examenele, având încă observațiuni de făcut, din lipsa de spațiu, vom reveni în numărul viitor.

A. S. G.

1) Vezi articolul „Postscriptum“ din Revista generală, anul IV, No. 9

2) Vezi Revista generală, anul IV, No 1.

3) Vezi Revista generală, anul IV, No. 7.

— Să nu lipsească din nici o casă —
Franzbranntwein „Dr. KONYA“

Fricțiune întâritoare pentru *musculatură*, infailibilă contra durerilor reumatismale, la gută, lumbago și ori-ce răceli. Intreține sănătatea, puterea și frumusețea corpului. — Flacon de buzunar 50 bani. Flaconul original LEI 2.

Franzbranntwein cu Menthol

de Dr. Konya se distinge prin puterea sa antiseptică și răcoritoare. Ca atare este recomandat în special contra durerilor nevralgice, durerilor de cap și contra afecțiunilor catarale.

Flacon de buzunar 60 bani. — Flaconul original LEI 2.25
— SE GĂSEȘTE LA FARMACII ȘI DROGUERII —

Ferți-vă de imitațiuni! Veritabilul Franzbranntwein Dr. Konya poartă marca „Fortuna“ depusă la Tribunal și semnătura Dr. Konya și fiu pe gâtul sticlei.

20 MAI

Deschiderea Băilor Movila Techir-Ghiol

— Băi calde de nămol, reci de lac și Băi de Mare —

Numărul camerilor fiind relativ mic, iar cererile crescând, se menține dispozițiunea închirierii camerilor pe serii de câte o lună. Prima serie 20 Mai, 20 Iunie; a doua 22 Iunie, 22 Iulie; a treia 24 Iulie, 24 August. Inchierea stagiunei 1 Septembrie.

Inchirierile se fac nominal, fără drept de cedare.

Masa în Hotelul mare, table d'hôte 6 lei de persoană zilnic, cuprinzând și cafeaua cu lapte: Copiii până la 10 ani, lei 3. Restaurantul mic table d'hôte 5 lei și 2,50. Se servește și à la carte. Abonamentele la Restaurant nu sunt obligatorii. Cantina cu prețuri foarte moderate.

Vizitarea medicală pentru luarea băilor este obligatorie. Poștă, Telegraf, Farmacie, Infirmerie, Tramcar dela 1 Iunie.

Se observă respectarea strictă a regulamentului Stațiunii.

Angajamentele pentru camere se fac chiar de acum la biroul vânzării loturilor, în strada Modestiei No. 3, București, până la 15 Mai și dela această dată la Stațiunea băilor, prin Constanța.

Pentru orice informațiuni a se adresa la birour.

Administrația

Cea mai ingenioasă mașină de scris este

YOST

Singura care scrie fără panglici

MODEL 10: cu claviatura dublă.

MODEL 15: cu scrisul vizibil și claviatura simplificată.

Cu tabulator pentru tablouri, devize, etc. Cu adaptor pentru scrisul în mai multe culori.

BUCUREȘTI

Calea Victoriei No. 54

TELEFON

Doctorul N. I. Demetriad

Monitor al Clinicei de Maladii Genito-Urinare din Paris (Prof. Albarau)

Instalațiune modernă pentru tratamentul de Specialitate și Ginecologie.

Consultațiuni 5—7.—Str. Pitar-Moșu 15.

Studii Filosofice

ÎN SPECIAL

Revistă pentru Cercetările de Psihologie

TEORETICE ȘI APLICATE LA:

ȘTIINȚA DREPTULUI, PEDAGOGIE ȘI SOCIOLOGIE

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI

C. RADULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București

REDAȚIA:

BUCUREȘTI. — BULEVARDUL FERDINAND, 55

ABONAMENTUL ANUAL LEI 6.

Abonamentul anual cumulativ la „Studii Filosofice“ și „Noua Revistă Română“, 15 Lei.

Boalele Intestinului

DIAREEA (LA COPII ȘI BĂTRÂNI), DIZENTERIA COLICELE, FURUNCULOZA, ECZEMA ȘI TOATE BOALELE CE PROVIN DIN Infecțiunile Intestinale

SE TRATEAZĂ ADMIRABIL PRIN

LACTOFERMENT

(Bulion paralactic)

APROBAT DE CONS. SANIT. SUPER.

ZILNIC PREPARAT PROASPĂT NUMAI LA

LABORATORUL Dr. ROBIN

5, Str. I. C. Brătianu 5. — Telefon.

Un flacon 2 lei. În provincie contra mandat 2,70
Cereți prospecte gratuite

SANATORIUL

Dr. GEROTA

CONSTRUIT ȘI MONTAT

Special pentru tratamentul boalelor chirurgicale

Operațiuni și Faceri

Bulevardul Ferdinand 48, București

TELEFON 1/44

DROGUERIE & PARFUMERIE

D. G. DIAMANDI

BUCUREȘTI

EAU DE COLOGNE

Grand Prix Expozițiunea Internațion. de Higienu
PARIS 1907

DOCTORUL MIRON

Membru al consiliului de Igienă

CALEA MOȘILOR 209

Consult 3—p. m.

Telefon 12/33.